

ANGVSTIA 27, 2023

ANGVSTIA

27

Revista

Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni

Editura ANGVSTIA
Sf. Gheorghe
2023

Redactor șef

ALEXANDRU POPA

Colegiu de redacție

DAN-LUCIAN BUZEA

DAN ȘTEFAN

COSMINA MARCELA OLTEAN

Orice corespondență se va trimite pe adresa:
Please send any mail to the following address:

MUZEUL NAȚIONAL AL CARPAȚILOR RĂSĂRITENI

Sfântu Gheorghe, Str. Gábor Áron nr. 16

520008, jud. Covasna

Telefon/fax: +40 267 314139

e-mail: secretariat@mncr.ro

web: angvstia.mncr.ro

ISSN 2602 – 0653

ISSN-L 1454 – 8275

Cuprins – Table of Contents

STUDII ȘI CERCETĂRI DE ARHEOLOGIE (*Archaeological studies and researches*)

Dan BUZEA, PUSKÁS József, Raport preliminar asupra cercetărilor arheologice preventive efectuate în situl de la Covasna Valea Hankó/ Valea Porumbeilor (*Preliminary report on the preventive archaeological investigations carried out at the Covasna-Valea Hankó/ Valea Porumbeilor*) 9

PUSKÁS József, Dan BUZEA, Raport preliminar asupra cercetărilor arheologice din anul 2023 executate în situl Sfântu Gheorghe–Arcuș–Hosszú (*Preliminary report on the archaeological researches made in 2023 at the Sfântu Gheorghe–Arcuș–Hosszú site*) 57

Dan ȘTEFAN, Maria-Magdalena ȘTEFAN, Teledetecție și investigații geofizice la Biborțeni – Cetatea Tiburț (*Remote Sensing and Geophysical investigations of Tiburț Fortress from Biborțeni*) .. 83

Alexandru POPA, Carpii și cultura „carpică” între tradiția antică și literatura istorico-arheologică contemporană (*The Carpi and “Carpic culture” between ancient tradition and contemporary historical-archaeological literature*) 97

VISY Zsolt, The excavation in the Roman *castellum* of Énlaka/Inlăceni in 2022-2023 (*Cercetări arheologice din castrul roman de la Inlăceni în 2022-2023*) 113

SIDÓ Katalin, PÁNCZÉL Szilamér Péter, Pottery and small finds from the *porta principalis dextra* and *sinistra* at Inlăceni/Énlaka, Harghita/Hargita County (*Ceramică și descoperiri mici din zona porta principalis dextra și porta principalis sinistra de la Inlăceni*) 133

Andrea POPA, Managementul integrat al patrimoniului mondial în România. O propunere a unei structuri de management a viitorului monument UNESCO Limesul roman în Dacia (*The Integrated Management of Cultural World Heritage Sites in Romania. A proposal for a management structure for the future Roman Limes in Dacia WHS*) 145

STUDII DE ETNOGRAFIE (*Ethnographical studies*)

Lucian DAVID, Memorie și discurs. Transhumanța mocanilor voineșteni (*Memory and discourse. Transhumance of the shepherds from Voinești*) 161

RECENZII (*Book reviews*)

Alexandru POPA,
Matei, Dan (2021), *Castrele Daciei după părăsirea lor de către armata romană (Dissertationes Mvsei Potaisensis)*, Cluj-Napoca: Mega), 297 p., ISBN 9786060203452 185

Alexandru POPA,
Sergiu Matveev, Vlad Vornic, Andrei Corobcean, cu contribuții de Andrei Asăndulesei, Felix-Adrian Tencariu, Vitalie Sochircă, Tatiana Nagacevski, Roman Croitor, Meandrele istoriei. Patrimoniul arheologic din epoca fierului și perioada romană în bazinul râului Cogâlnic (Republica Moldova), *Periegesis Archaeologica 2*. Chișinău, Editura Bons Offices, 2023, 201 p. ISBN 978-5-36241-130-5 189

PUSKÁS József,
V. Szabó Gábor, *Bronzkori kincsek Magyarországon. Földbe rejtett fegyverek, eszközök, ékszerek nyomában*, Archaeolingua Alapítvány / MTA BTK Régészeti Intézet, Budapest, 2019, 281 p. / Gábor V. Szabó, *Bronze Age Treasures in Hungary. The Quest for Buried Weapons, Tools and Jewellery*, Archaeolingua Foundation / Institute of Archaeology, Research Centre for the Humanities, Budapest, 2019, 244 p. 195

CRONICA ACTIVITĂȚILOR MUZEULUI (*Activity report of the museum*)

Cosmina-Marcela OLTEAN, Cristina-Ioana FELEA-BAUBEC,
Cronica activității Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni pentru anul 2022 / The National Museum of Eastern Carpathians – Activity Report on 2022 205

Cronica activităților muzeului

Activity report of the museum

Cronica activității Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni pentru anul 2022

The National Museum of Eastern Carpathians – Activity Report on 2022

Cosmina-Marcela OLTEAN¹
Cristina-Ioana FELEA-BAUBEC²

Cuvinte-cheie: arheologie, conservare, clasare, cercetare, conferințe, etnografie, expoziții, educație muzeală, evidență, muzeu, patrimoniu, istorie, memorialistică, restaurare, muzeu virtual, public

Keywords: *archaeology, conservation, classification, research, conferences, ethnography, exhibitions, museum education, record, museum, heritage, history, memoirs, restoration, virtual museum, public*

ABSTRACT

Cele mai multe activități culturale ale Muzeului din anul 2022, au fost desfășurate în parteneriat cu diverse instituții culturale, de învățământ și diverse organizații. În cursul anului 2022, Muzeul a fost implicat în mod nemijlocit în elaborarea documentației științifice pentru dosarul Frontiera Imperiului Roman din Dacia, în vederea nominalizării acestuia în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO.

Totodată, Muzeul a avut o activitate susținută și în ceea ce privește valorizarea patrimoniului cultural. În acest sens, au fost elaborate, organizate și itinerate expoziții tematice temporare, au fost realizate materiale de promovare a cetățitorilor dacice din estul Transilvaniei, organizate manifestări culturale și științifice. Totodată, specialiștii muzeului au participat la numeroase manifestări cultural-științifice naționale și internaționale. Având în vedere restricțiile impuse de situația epidemiologică, Muzeul și-a intensificat și diversificat activitățile adresate utilizatorilor mediului online.

Publicul este ținta tuturor proiectelor muzeului, inclusiv a celor de cercetare. Conducerea instituției sprijină numai acele proiecte de cercetare care generează rezultate relevante pentru public. Proiectele de cercetare câștigate de angajații instituției sunt acceptate și sprijinite cu o condiție obligatorie: ele trebuie să fie asociate de proiecte de valorizare specific muzeală a cercetării și adresate publicului larg și, totodată, să faciliteze implicarea diverselor categorii de public în cercetare, prin tabere de creație, de arheologie experimentală etc.

Valorizarea patrimoniului cultural are loc prin integrarea acestuia în programe educaționale, expoziții și lecții publice adresate marelui public, precum și prin manifestări științifice adresate deopotrivă marelui

public și specialiștilor. Toate programele și proiectele realizate de instituție în perioada raportată, atât cele stipulate în planul minimal anual cât și cele realizate peste prevederile acestora, au fost subordonate în mod exclusiv îndeplinirii acestei misiuni. Astfel, cercetările de teren și cele efectuate asupra patrimoniului, aflat în administrarea instituției, au vizat patrimoniul preistoric

¹ Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, jud. Covasna; ocosmina57@gmail.com

² Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, jud. Covasna; feleacristina@gmail.com

(paleolitic din carstul Vârghiș, neo-eneolitic din depresiunile Brașov și Ciuc, epoca bronzului și prima epocă a fierului din depresiunile Brașov și Ciuc, precum și din Subcarpații Transilvaniei și Bazinul Someșului Mare). Cercetările privind patrimoniul dacic au vizat în principal depresiunile Brașov și Ciuc, iar cele privind Dacia romană – cea mai mare parte a Transilvaniei de est, de la Depresiunea Brașov până la Bazinul Someșului Mare. Totodată, Muzeul a continuat cercetările privind patrimoniul cultural din epoca post-romană (sec. IV-VI) descoperit în Depresiunea Sfântu Gheorghe. Patrimoniul românesc, istorico-documentar, memorialistic și etnografic, care a făcut obiectul cercetărilor Muzeului provine în principal din depresiunile Brașov și Ciuc, precum și din zonele montane aferente. Muzeul a continuat, în perioada raportată, cercetările privind interferențele culturale dintre Transilvania, Moldova și Muntenia. Activitățile de preservare (conservare, evidența, restaurarea, clasarea) a patrimoniului au vizat în principal patrimoniul preistoric, dacic, roman, post-roman și românesc din arealul Carpaților Răsăriteni. Activitățile de promovare a patrimoniului (expoziții, publicații, conferințe, lecții deschise, interviuri în presă etc.) s-au concretizat în jurul patrimoniului preistoric, dacic, roman, post-roman și românesc din arealul Carpaților Răsăriteni, cu precădere pe latura transilvăneană a acestui areal.

PROIECTE ȘI PROGRAME DESFĂȘURATE ÎN ANUL 2022

Conservarea, restaurarea, clasarea și evaluarea patrimoniului muzeal

Conservarea preventivă a patrimoniului MNCR s-a concretizat prin 250 de piese etnografice desprăfuite (lemn, textile, ceramică și metal); 150 obiecte etnografice textile aerisite; 898 obiecte etnografice textile tratate cu naftalină; 77 obiecte etnografice

textile aflate în spațiile expoziționale tratate cu insecticid (K-OTHRINE).

A fost aplicat tratament curativ în două etape, astfel 952 de piese etnografice din lemn/metal au fost stabilizate pentru stoparea atacului masiv de carii, începuturile de mucegaiuri și atacuri ale altor biodăunători.

Desalinizarea și stabilizarea patrimoniului

Un număr de 101 bunuri culturale din lemn arheologic au fost desalinizate, provenind din siturile salifere de la Băile Figa, județul Bistrița Năsăud.

Activitatea a cuprins identificarea și propunerea pentru desalinizare a bunurilor de patrimoniu arheologic din lemn administrat de MNCR; spălarea cu apă dulce a pieselor din lemn, fotografierea, ambalarea și pregătirea lor pentru a fi trimise la expert, în vederea aplicării tratamentelor specifice de desalinizare; întocmirea proceselor verbale de predare-primire și ulterior, de recepție a lucrării.

Restaurarea artefactelor de lemn, ceramică și metal

Au fost restaurate 34 de bunuri culturale aflate în patrimoniul MNCR, după cum urmează: 5 piese din lemn etnografic; 9 vase ceramice provenite din săpăturile arheologice de la Arcuș, Olteni și Păuleni și 20 de piese de metal din domeniul arheologiei.

Proiectul a vizat restaurarea și stabilizarea a 34 de bunuri culturale (lemn/ceramică/metal), în vederea expunerii și propunerii spre clasare în categoriile Tezaur și Fond.

Expertizarea patrimoniului în vederea clasării categoriile Fond și Tezaur

S-au înregistrat 799 de dosare expertizate și trimise la clasare, din care 706 pentru FOND, iar 93 pentru TEZAU, astfel s-a depășit norma propusă cu un procent de 100,3%.

Din totalul bunurilor expertizate, 523 bunuri aparțin domeniului arheologie, 32 de etnografie, 214 de documente și 30 de istorie.

Evaluarea patrimoniului

Au fost evaluate/reevaluate și înregistrate în contabilitate 14024 de bunuri de patrimoniu acestea din domeniile arheologie, etnografie, artă decorativă, documente, istorie, carte veche și numismatică; astfel se înregistrează o depășire a realizărilor cu 101,5%. Au avut loc 25 de ședințe ale Comisiei de Evaluare, depășindu-se norma propusă inițial.

Digitizarea patrimoniului MNCR

Un număr de 10 bunuri au fost scanate 3D și 1751 de fișe analitice au fost introduse în programul DOCPAT.

Evidența patrimoniului muzeal

În anul 2022, totalul numerelor înregistrate în inventarul MNCR a ajuns la 27863. Numerele de inventar înregistrate pe parcursul anului 2022 au atins o cifră de 2070. Fișele analitice de evidență întocmite ating un număr de 2286, fișele de conservare au ajuns la 64, iar totalul celor introduse în DOCPAT este de 1751.

Expoziții

Itinerarea expoziției Dacii din estul Transilvaniei

Expoziția, compusă din 20 de planșe, a fost itinerată în Municipiul București, unde a fost receptată de 3000 de beneficiari direcți.

Itinerariul expoziției ar urma să cuprindă și județele Covasna, Harghita, Buzău și Brașov. S-a realizat transportul placatelor și montarea expoziției în spațiile expoziționale din Târgoviște și Covasna. S-au realizat pliante, afișe, prezentări și marketing în mediul online.

Itinerarea Expoziției foto-documentare României din fostele scaune secuiești și Marea Unire

Itinerarea expoziției formată din 17 placte A0 ce conțin 100 de documente scrise

și fotografii referitoare la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia la 1 Decembrie 1918, în 4 locații din țară.

A fost întocmit un raport de proiect. Expoziția a adunat 265 de vizitatori și participanți la eveniment. Perspectivele pentru acest proiect cuprind itinerarea în alte câteva județe din țară și elaborarea versiunii digitale a expoziției.

Dezvoltarea proiectului de organizare a Muzeului în aer liber de la Covasna

Pregătirea a presupus documentarea bibliografică privind păstoritul în zona Covasnei, cercetare de teren privind prelucrarea lânii, identificarea în teren de bunuri culturale, fotografierea bunurilor etnografice aflate în patrimoniul MNCR, selectarea de bunuri culturale etnografice pentru includerea lor în lista exponatelor posibile și selectarea din arhiva documentară a MNCR a surselor foto-video referitoare la tematica viitorului muzeu.

Rezultatele cuprind dezvoltarea conținutului grupelor tematice din componenta etnografică planului tematic, îmbogățirea patrimoniului etnografic cu 46 obiecte etnografice de la 15 donatori, documentare despre „Moara lui Victor Cojan” prin discuții cu Victor Cojan, și documentare despre obiecte din industria casnică textilă, prin discuții cu țesătoarea Viorica Porumboi din Covasna. Rezultatele vor fi valorizate în Proiectul expozițional Muzeul în aer liber de la Covasna.

Itinerarea expoziției Arheologia sării în Transilvania

Expoziția itinerantă a fost compusă din postere, panouri explicative și obiecte tridimensionale și însoțită de materiale de promovare.

Perspectivele de viitor cuprind realizarea versiunii virtuale și itinerarea la Muzeul Municipiului București în anul 2023.

Itinerarea expoziției foto-documentare Granița de est a Provinciei Dacia

Expoziția bilingvă, itinerată în 3 locații din țară, a cuprins 13 placate color și texte explicative. Evenimentul a beneficiat de promovare online pe site-ul mncr.ro și pe cele ale partenerilor. Itinerarea expoziției va avea loc și în instituții de învățământ și administrații locale din Covasna, Harghita și Brașov.

Digitizare produselor culturale și lansarea în online

Produsele culturale au înregistrat cca. 140.000 de beneficiari în mediul virtual, pe platformele de promovare ale MNCR (facebook, youtube, muzeul virtual, instagram, website).

Etapele de lucru au cuprins identificarea furnizorilor de servicii, selectarea obiectelor, scanarea, evaluarea proiectului, elaborarea raportului de evaluare al proiectului, realizarea filmelor documentare de scurt metraj, realizarea conceptului și scenariului, producție executivă filme, consultanță istorică și de specialitate, filmări cu specialiști ai MNCR (explicații, dialoguri, secvențe din timpul cercetărilor), editarea materialelor video și audio, scanare 3D, prelucrare seturi de date, realizare de modele digitale, publicarea modelelor digitale pe platforme online specializate pentru realitate virtuală, utilizarea modelelor digitale pentru realizarea produselor culturale destinate publicului în mediul online, programare aplicații web și baze de date pentru realizarea procesului de migrare, activități de întreținere săptămânale a platformei tehnice care găzduiește muzeul virtual al MNCR, dezvoltare de expoziții, secțiuni și teme noi în cadrul muzeului virtual al MNCR, realizarea de produse culturale noi care au fost incluse/difuzate în diverse module ale muzeului virtual al MNCR. Exemple de module și produse culturale realizate integral sau editate și pregătite pentru difuzare în cadrul muzeului virtual, programare aplicații web și

baze de date pentru realizarea procesului de migrare a site-ului web al revistei *Angustia*, activități săptămânale de întreținere a platformei tehnice care găzduiește siteului web al revistei *Angustia*.

A rezultat un set de 10 modele 3D pentru bunuri arheologice, etnografice și istorice din patrimoniul MNCR, o pagina Sketchfab, accesibilă la: www.sketchfab.com/mncr, 3 filme, muzeul virtual – versiunea a doua, un website pentru revista *Angustia*, versiunea a doua și produse culturale publicate online.

Lista filmelor realizate cuprinde:

- Filmul cu tema sacrificiilor în Epoca Bronzului – durata 6 minute.
- Filmul cu tema simbolisticii decorului pe vase ceramice din Epoca Bronzului – durata 5 minute.
- Filmul documentar referitor la exploatarea preindustrială a sării la Băile Figa, jud. Bistrița-Năsăud – durata 20 minute.
- Filmul de prezentare a Expoziției Muzeului Sării – acest film a fost realizat doar parțial în cursul anului 2021 (a fost realizat scenariul (Script) și au fost realizate o parte dintre filmări); producția acestui film va fi continuată și definitivată în cursul anului 2022 în cadrul Expoziției Arheologia sării din Transilvania.
- Produse digitale de realitate virtuală – au fost realizate scanări ale siturilor arheologice și ale monumentelor de patrimoniu etnografic cu tehnologia LiDAR portabilă, scanări 3D ale obiectelor din colecțiile MNCR.
- Platforma tehnică pentru muzeul virtual – a fost planificat și implementat procesul de migrare a muzeului virtual de pe platforma experimentală net4u.ro pe platforma oficială mncr.ro
- Muzeul Casa memorială "Romulus Cioflec" din Araci – scanare 3D cu ajutorul tehnologiei LiDAR, în interior și exterior; relevu de arhitectură.
- Casa țărănească din comuna Barcani – scanare 3D cu ajutorul tehnologiei

LiDAR, în interior și exterior; releveu de arhitectură.

- Scanare 3D a construcției care adăpostește ghețăriile de la Castelul Miko din Olteni, comuna Bodoc – scanare 3D cu ajutorul tehnologiei LiDAR, în interior și exterior; releveu de arhitectură.
- Scanare 3D a 2 peșteri, com. Augustin "Tipia Ormenișului", cu urme ale prezenței umane și cu resturi ale faunei din trecut – scanare 3D cu ajutorul tehnologiei LiDAR, în interior și exterior; planuri și modele 3D.
- Expoziții online, așa cum sunt: "Necropola din a doua epocă a fierului de la Olteni" (mormintele 8, 9 și 10), "Dacii din Estul Transilvaniei", "Marile Bătălii ale Primului Război Mondial în trecătoarele Carpaților de Curbură".
- Platforma tehnică pentru prezentarea revistei *Angustia* în mediul online – platforma poate fi accesată din secțiunea "Biblioteca digitală" a Muzeului Virtual al Carpaților Răsăriteni.
- Dezvoltare de expoziții, secțiuni și teme noi în cadrul muzeului virtual al Muzeului cu următoarele secțiuni:
 - *Interviuri și documentări etnografice*,
 - *Expozițiile virtuale de artă ale MNCR*,
 - *Oina din bătrâni*,
 - *Colecția Artă (MNCR)*,
 - *Itinerarii culturale*.

Studii de arheologie a peisajului în situri din epoca dacică și romană menționate în repertoriile arheologice din Estul Transilvaniei

Situl Catalina, jud. Covasna

Aici au avut loc cercetări de suprafață în vederea analizei morfologiei sistemului de terase și a sistemului de fortificare, cercetări de suprafață în vederea evaluării impactului asupra teraselor pe care a fost amenajat situl și cercetări de suprafață în vederea identificării de noi situri arheologice care să poată fi corelate cu această așezare sau ne-

cropolă. Au rezultat planuri de sit (planuri de încadrare, planuri topografice la diverse scări), modele digitale ale terenului, profile altimetrice, analize geospațiale și fotografii. Cercetările efectuate permit acum o mai bună caracterizare a sistemului de terasare. Va urma publicarea unui studiu care să prezinte rezultatele noilor cercetări într-un jurnal științific.

Sfântu Gheorghe "Bedehaza", jud. Covasna

Au avut loc cercetări de suprafață în vederea analizei morfologiei sistemului amenajare a terasei înalte a Oltului și cercetări de suprafață în vederea identificării de noi situri arheologice care să poată fi corelate cu așezarea de la Bedehaza.

Cercetările de suprafață, investigațiile geofizice și sondajele arheologice au arătat că toată terasa de pe malul răsăritean al râului Olt, între localitățile Ghidfalău și Municipiul Sfântu Gheorghe, în dreptul gării, a fost folosită de către societățile umane din trecut, în special în epoca bronzului, în cea de a doua epocă a fierului, în perioada post-romană și în perioada medievală, pentru diverse activități. Distribuția materialelor arheologice nu este uniformă, dar în tot acest areal (aprox. 5 km axa NNE-SSV, cu o lățime variabilă între 100 și 500 m) nu există suprafețe lipsite de urme ale trecutului. Ceea ce diferă de la o zonă la alta este densitatea acestor urme și predominanța pe perioade preistorice și sau istorice.

Au rezultat planuri de sit (planuri de încadrare, planuri topografice la diverse scări), modele digitale ale terenului, profile altimetrice, analize geospațiale, seturi de fotografii, aerofotografie și altele.

S-au efectuat cercetări geofizice și prospecțiuni arheologice intruzive (secțiuni și suprafețe), colectarea de artefacte din timpul cercetărilor de teren, au fost identificate situri arheologice noi și au fost delimitate siturile arheologice anterior menționate în literatura de specialitate.

Interpretarea hărților magnetice realizate prin investigații geofizice a scos în evidență existența a numeroase structuri antropice, distribuite relativ uniform în zona cercetată. Prin asociere cu materialele arheologice identificate la suprafață, se poate indica existența unui orizont de locuire din a doua epocă a fierului, pe terasa râului Negru, la sud de sat. În zona cercetată geofizic nu s-au surprins limitele sitului.

Va urma planificarea și completarea cercetărilor prin teledetecție și investigații geofizice, precum și publicarea unui studiu care să prezinte rezultatele noilor cercetări într-un jurnal științific.

Complexul de situri de la Biborțeni, jud. Covasna

S-au făcut verificări prin scanare LiDAR de la sol a morfologiei unității de relief pe care a fost ridicată fortificația Cetatea Tibruț, Necropola Tumulară și Așezarea eneolitică de la Biborțeni.

Cadrul logistic a cuprins materiale, echipamente, transport etc.; realizarea unor investigații interdisciplinare prin teledetecție (scanare 3D cu tehnologia LiDAR); realizare de hărți, planuri și modele digitale; analiza datelor și coroborarea noilor rezultate cu informațiile din arhivă, aerofotografii, ortofotoplanuri, investigații geofizice și altele.

S-au realizat planuri de sit (planuri de încadrare, planuri topografice la diverse scări), modele digitale ale terenului, profile altimetrice, analize geospațiale, seturi de fotografii de la diferite înălțimi.

Cercetările efectuate permit o mai bună caracterizare a siturilor din această zonă cuprinsă între Biborțeni și Brăduț. Descoperirile vor fi valorificate în produse culturale precum expoziții virtuale și filmele documentare, dar și prin publicarea unui studiu care să prezinte rezultatele noilor cercetări într-un jurnal științific.

Castrul roman de la Boroșneul Mare, jud. Covasna

A fost făcută verificarea morfologiei unității de relief pe care a fost ridicată fortificația romană aflată pe malul stâng al Pârâului Covasna și identificarea căilor de acces în acest castru (drumuri, porți etc.)

În urma cercetării au rezultat planuri de sit (planuri de încadrare, planuri topografice la diverse scări), modele digitale ale terenului, profile altimetrice, analize geospațiale și seturi de fotografii de la diferite înălțimi.

Aceste rezultate permit o mai bună caracterizare a castrului roman de la Boroșneul Mare, unul dintre castele mai puțin cunoscute prin cercetări arheologice de teren.

Descoperirile vor fi valorificate în produse culturale precum expoziții virtuale și filmele documentare, dar și prin publicarea unui studiu care să prezinte rezultatele noilor cercetări într-un jurnal științific, completarea cu noi placate a expoziției MNCR "Granița de Est a Provinciei Dacia" și publicarea noilor informații științifice cu privire la Castrul de la Boroșneul Mare pe Muzeul Virtual al Carpaților Răsăriteni.

Fortificația romană de la Comolău, jud. Covasna

Au avut loc verificări ale morfologiei unității de relief pe care a fost ridicată fortificația romană aflată pe malul drept al Râului Negru și identificarea căilor de acces în acest castru (drumuri, porți etc.).

S-au întocmit planuri de sit (planuri de încadrare, planuri topografice la diverse scări), modele digitale ale terenului, profile altimetrice, analize geospațiale, seturi de fotografii de la diferite înălțimi. Cercetările efectuate permit o mai bună caracterizare a castrului roman de la Boroșneul Mare, unul dintre castele mai puțin cunoscute prin cercetări arheologice de teren.

Situl arheologic de exploatare a sării de la Băile Figa, oraș Beclean, jud. Bistrița-Năsăud

S-a întocmit documentația pentru obținerea autorizației de cercetare arheologică sistematică; s-a asigurat cadrul logistic (materiale, unelte, transport etc.); dezvelirea structurilor descoperite anterior în S.XV în situl Băile Figa; întocmirea cataloagelor pentru toate obiectele de lemn descoperite în cadrul acestei campanii de cercetare arheologică și desenele (planuri și profile) fotografii și filme; consemnarea activităților în Jurnalul de Săpătură; realizare de fotografii, filmări și planuri desenate; aerofotografie și măsurători GPS, prelevare mostre lemn pentru radiocarbon și mostre de lemn pentru determinarea speciilor de lemn preistoric. S-a întocmit raport de cercetare.

Situl fortificat de la Păuleni-Ciuc – Dâmbul Cetății, com. Păuleni-Ciuc, jud. Harghita

S-au făcut verificări prin metode intruzive a structurilor defenese detectate anterior prin magnetometrie și aerofotogrammetrie în partea vestică, nordică și nord-estică a sitului; raportarea structurilor de fortificație la nivelurile de locuire descoperite în incinta sitului.

Cercetările efectuate au relevat mai multe linii de fortificare cu șanțuri și val de pământ (pământ și bolovani de piatră) datând din cel puțin patru perioade: Cucuteni A, Ciomortan I, Wietenberg II-III, perioada romană târzie. S-au realizat fotografii și filme în timpul cercetărilor; s-au extras bunuri de patrimoniu (material masă și obiecte speciale); s-au făcut datări cu radiocarbon și s-au extras mostre de sol în vederea analizelor pedologice.

Situl arheologic de epocă romană de la Brețcu, jud. Covasna (castru roman, așezare civilă și băile castrului).

A fost analizată morfologia unității de relief pe care a fost ridicată fortificația ro-

mană și documentarea căilor de acces în acest castru (drumuri, porți etc.) precum și a așezării civile și băilor castrului.

S-au realizat planuri de sit (planuri de încadrare, planuri topografice la diverse scări), modele digitale ale terenului, profile altimetrice, analize geospațiale și fotografii de la diferite înălțimi.

Noile cercetări permit o mai bună caracterizare castrului roman de la Brețcu, unul dintre castrele mai puțin cunoscute prin cercetări arheologice de teren. A fost descoperit patrimoniu roman în timpul sondajelor arheologice.

Castrul roman de la Olteni (com. Boddoc), jud. Covasna

A fost analizată morfologia unității de relief pe care a fost ridicată fortificația romană și documentarea căilor de acces în acest castru (drumuri, porți etc.), precum și a anomaliilor identificate cu ocazia prospecțiunilor geofizice la nord și vest de castrul roman de la Olteni. Au rezultat planuri de sit (planuri de încadrare, planuri topografice la diverse scări), modele digitale ale terenului, profile altimetrice, analize geospațiale și fotografii de la diferite înălțimi. Cercetările efectuate permit o mai bună caracterizare castrului roman de la Olteni. S-a descoperit patrimoniu roman în timpul sondajelor arheologice.

Programul de Cercetare istorică

Școala românească în secuime

Documentarea a inclus identificarea, consultarea unor surse editate referitoare la temă (aproximativ 50 de surse editate lucrări generale, lucrări speciale, studii și articole, recensăminte și indicatoare de localități, periodice).

Sursele inedite au vizat fonduri și colecții din arhiva Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni, Arhivele Naționale Covasna și Brașov, Centrul Ecleziastic de Documentare „Mitropolit Nicolae Colan” (CEDMNC) etc.

Au fost cercetate la Arhivele Naționale, Biroul Județean Covasna, cinci fonduri arhivistice în 33 de unități arhivistice (5000 file de documente), fiind fotografiate 400 de file de documente. Valorificarea cercetării urmărește realizarea unor expoziții temporare despre învățământul confesional românesc din județul Covasna.

Oieritul tradițional în sud-estul Transilvaniei

Cercetarea realizată în parteneriat cu Muzeul de Etnografie Brașov s-a desfășurat în locațiile Covasna, Zăbala, Comandău, Brețcu, Mărtănuș, Barcani și Dobârlău.

Cercetarea a cuprins documentare privind zona de cercetat, consultarea bibliografică a literaturii de specialitate, identificarea și repertorierea celor care mai practică oieritul pendulator în județul Covasna, culegere de material etnografic și folcloric, prelucrarea și clasificarea materialului cules din teren – transcrierea materialelor culese, sistematizare, fișare și arhivare.

Astfel s-au consultat aproximativ 20 de surse editate (lucrări generale, lucrări speciale, studii și articole) și 20 inedite (manuscrite, fonduri și colecții păstrate la Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Arhivele Naționale Covasna, Centrul Ecleziastic de Documentare „Mitropolit Nicolae Colan”). Au avut loc cercetări de teren la șapte stâne din Covasna, Comandău, Reci, Zăbala, Brețcu, Dalnic. S-au realizat și transcris opt interviuri realizate în Covasna, Brețcu, Dobârlău, Mărcuș, Barcani.

Au fost identificate și scanate 100 de fotografii vechi de familie, referitoare la oieritul din județul Covasna și s-au documentat momente ale vieții pastorale precum urcarea oilor la munte și tunsul oilor.

Educație Muzeală

Primii pași la Prima Școală Românească

Activitatea a cuprins ghidaje de specialitate la sediul central și Prima Școală Româ-

nească, ateliere de scriere cu pana în unități de învățământ, lecții deschise, promovarea punctelor muzeale ale MNCR în unitățile școlare și atragerea de noi vizitatori.

S-au organizat șase ateliere creative, vizite cu ghidaj de specialitate, expoziții, lecții deschise și proiecții de film documentar. Evenimentele s-au consemnat în articole în presă, mențiuni la radio și online pe site-ul www.mncr.ro, paginile de facebook ale muzeului și ale partenerilor media.

Tradiție și Modernitate, ediția a XV-a

S-a petrecut la Casa Memorială „Romulus Cioflec” din Araci și în unități de învățământ din zonă și a cuprins ateliere creative (modelaj lut, atelier de pictură pe vase ceramice, ateliere de scriere cu pana) în unități de învățământ din județele Covasna și Brașov, prezentări despre sărbători precum Dragobete, Mărțișor și 8 Martie.

Școala Altfel, ediția a XI-a

A avut loc la sediile MNCR și în unități de învățământ, unde au fost organizate ateliere creative și vizite ghidate. Activitățile au fost promovate online de MNCR și de parteneri, prin texte și fotografii.

Noaptea Muzeelor, ediția a XIV-a

A avut loc la sediul MNCR, având ca parteneri RNMR și Asociația Cultural-Științifică „Carpații Răsăriteni”. Evenimentul a inclus vizite ghidate, ateliere creative și prezentarea unor filme documentare produse de MNCR.

Ateliere, jocuri și expoziții la Muzeul Oltului și Mureșului Superior din Miercurea Ciuc

Activitățile din cadrul programului au loc cu sprijinul și implicarea Colegiului Național „Octavian Goga” și a Școlii Gimnaziale „Liviu Rebreanu” din oraș.

Au fost derulate șase activități cu ocazia Zilei Culturii Naționale, Unirii Principatelor și Zilei Naționale a României în cadrul

unității de învățământ, șase ateliere creative desfășurate la sediul MOMS. Au fost folosite materiale de prezentare power point și planșe de lucru.

Joc și sport – Tradiții și competiții

Proiectul a fost realizat în urma unui parteneriat între Asociația Sportivă Ciucaș din Întorsura Buzăului, Liceul Teoretic Mircea Eliade din Întorsura Buzăului, Centrul de Prevenire, Evaluare și Consiliere Antidrog Covasna, Asociația Culturală Cetatea Dacică-Valea Zânelor din Covasna, Asociația GRIT din Covasna, Primăria Întorsura Buzăului și Asociația Cultural Științifică "Carpații Răsăriteni".

La competiție au participat 12 echipe. Muzeul a itinerat și o expoziție cu această ocazie. Activitatea s-a desfășurat în locațiile Sfântu Gheorghe, Întorsura Buzăului, Chilieni.

Proiectul a mai inclus și activitatea *Cupa Îndrăgostiților de Tenis de Câmp*, Ediția a V-a, ce a avut loc la Întorsura Buzăului. Au participat 17 echipe în 3 categorii de competiție. Muzeul a itinerat și o expoziție cu această ocazie.

O altă activitate din acest proiect a fost *Cupa MNCR de tenis de masă*, organizată la Sfântu Gheorghe. Au participat 4 echipe.

Publicații

Revista ANGVSTIA, nr. 26

Revista a trecut prin etape de redactare, corecturi și evaluare primară a manuscriselor, editare, afișarea revistei pe website-ul <https://muzeu.mncr.ro/index.php/pages/revista-angvstia>, întreținerea corespondenței cu marile baze de date (ex. CrossRef, ERICH+, CEEL, etc.) în vederea acreditării internaționale a revistei și elaborarea arhivei digitale a Revistei ANGVSTIA.

Caietele de la Araci, nr. 17 și nr. 18

S-au pregătit și editat materialele pentru numerele 17 și 18 ale revistei "Caietele de la Araci", în colaborare cu scriitori din țară și artiști vizuali care au asigurat partea ilustrativă a revistei. Au fost organizate evenimente de lansare și activități de promovare.

Manifestări culturale

Colocviu științific Priorități de cercetare în estul Transilvaniei

S-a organizat o masă rotundă, cu participare fizică și online, în cadrul căreia s-au prezentat teme de interes pentru cercetarea istorică, etnografică și arheologică din arealul de care se ocupă muzeul.

Sesiunea de comunicări Români în sud-estul Transilvaniei

Manifestare organizată de Centrul European de Studii Covasna-Harghita, unde au participat și specialiști din cadrul muzeului. Au avut loc lansări de carte, prelegeri științifice pe teme de istorie, arhivistică, memorialistică și etnografie, discuții și prezentarea unor expoziții.

Sesiunea Științifică anuală a MNCR (ediția a XIX-a)

A avut loc în sală și online, pe secțiunile Arheologie, Etnografie, Istorie și Muzeologie, pe teme ce vizează patrimoniul etnografic din Carpații Răsăriteni și arheologia preistorică și antică în zona de sud-est a Transilvaniei.

Colocviu literar Acasă la Romulus Cioflec La umbra nucului bătrân

Evenimentul cultural literar a avut loc la Casa memorială Romulus Cioflec din Araci. La eveniment au participat scriitori, muziceni și diverși invitați.

Programe și proiecte finanțate în totalitate din fonduri atrase

Programul Național *Limes* / Elaborarea documentației științifice necesare pentru dosarul de înscriere a Frontierelor Daciei Romane în Lista patrimoniului mondial UNESCO

Pentru acest program a avut loc cercetarea științifică și valorificarea rezultatelor acesteia în vederea realizării documentației pentru înscrierea în Lista Patrimoniului mondial UNESCO a obiectivelor de patrimoniu cultural ce au făcut parte din Frontierele Imperiului Roman, pe Sectorul de Est al Provinciei Dacia și efectuarea unor cercetări în zona imediat apropiată castrelor de la Olteni, Baraolt, Boroșneul Mare, Brețcu, ComolăuReci și a zonelor învecinate.

Alte activități au vizat diseminarea activității proprii și consultarea rezultatelor altor persoane și instituții implicate în procesul de pregătire a dosarului UNESCO, monitorizarea curentă a siturilor din lista indicativă aflate pe teritoriile județelor Brașov, Covasna, Harghita și Mureș, dar și completarea și actualizarea sistemului GIS de evidență computerizată/bazei de date pentru documentarea datelor acumulate pe parcursul activităților în cadrul Programului Național *Limes*.

Obiectivul prioritar stabilit (identificarea limitelor în teren ale siturilor) a fost atins, astfel că s-au descoperit o serie de anomalii magnetice, care indică extinderea în teren a siturilor arheologice vizate, precum și locurile de atenția sporită pentru activitatea de monitorizare în cadrul pregătirii documentației științifice pentru dosarul UNESCO „*Limesul Daciei Romane*”. Raportul de cercetare este deșus la Arhiva MNCR, împreună cu un set de măsurători topografice și GPS, măsurători magnetometrice, un set de materiale arheologice descoperite în timpul activităților de teren, fotografii și filme din timpul activităților de teren.

Rezultatele cercetărilor noi vor fi valorificate prin crearea a noi produse culturale și

completarea celor deja existente: expoziții temporare, articole și alte publicații destinate publicului larg, filme documentare, lecții deschise și conferințe publice.

Programul de cercetare *Peisaje ascunse: explorarea prin teledetecție și LiDAR a drumurilor, granițelor și câmpurilor de luptă din Carpații de sud-est (acronim *Hi-Lands*)*

Proiectul a fost implementat în consorțiul format din Institutul de Arheologie Vasile Pârvan (instituție coordonatoare), Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni și Muzeul Brăilei Carol I. Obiectivul general al proiectului a fost cercetarea sistematică a coridoarelor strategice ce traversează partea de sud-est a Carpaților și care au constituit, de-a lungul vremii, poarta de legătură dintre Transilvania și spațiul danubian și pontic. Obiectivul general a constat în explorarea cu ajutorul tehnologiilor de frontieră, a urmelor structurilor arheologice ce marchează peisajul montan împădurit.

Cele mai importante dintre aceste activități sunt detaliate în continuare.

- Cercetări arheologice în necropola tumulară din Epoca Bronzului de la Ocland – în parteneriat cu Institutul de Arheologie din București. Activități: săpături arheologice, teledetecție, topografie arheologică
- Cercetări arheologice în sistemul de fortificație și căile de comunicație de la Păuleni Ciuc, „Dâmbul Cetății” – în parteneriat cu Institutul de Arheologie din București. Activități: săpături arheologice, teledetecție, topografie arheologică.
- Cercetări arheologice pe terasa stângă a Oltului între localitățile Ghidfalău și Ilieni. Activități: săpături arheologice, teledetecție, investigații geofizice, topografie arheologică.
- Cercetări arheologice la Covasna, „Dealul Sărat”. Activități: săpături arheologice, topografie arheologică.

- Cercetări arheologice la Covasna, "Cetatea Zânelor", sistemul de fortificație exterior și sistemul de acces – în parteneriat cu Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan". Activități: săpături arheologice, teledetecție, topografie arheologică.
- Cercetări arheologice la siturile din sistemul carstic din Cheile Vârghișului – în colaborare cu Universitatea "Valahia" din Târgoviște. Activități: săpături arheologice, teledetecție, topografie arheologică.
- Cercetări arheologice în situl de la Homorâciu "Cetățuia" – în parteneriat cu Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan". Activități: săpături arheologice, teledetecție, topografie arheologică.
- Cercetări arheologice la Poiana, "Piroboridava" – în parteneriat cu Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", în colaborare cu Muzeul de Istorie "Teodor Cincu" din Tecuci. Activități: săpături arheologice, teledetecție, topografie arheologică.
- Cercetări arheologice în Defileul Oltului din Munții Perșani – în parteneriat cu Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan". Activități: săpături arheologice, teledetecție, topografie arheologică.
- Activități editoriale pentru un volum de studii de arheologie montană în care urmează a fi prezentate o parte dintre rezultatele obținute în cadrul proiectului HiLands.
- Schimb de experiență cu colectivul de cercetare (Institutul de Arheologie al Academiei Bulgare, Muzeul din Razgrad, Universitatea din Geneva) a ansamblului de situri arheologice din prima și a doua epocă a fierului de la Sboryanovo, Svehstari, Bulgaria.

Au rezultat, printre altele, un raport de cercetare și un website al proiectului: <http://hilands.net4u.ro/>, un raport intermediar prin care s-a raportat în limba engleză stadiul de realizare de implementare la mij-

locul proiectului și un volum monografic care se află în lucru, în care sunt prezentate cercetările arheologice și interdisciplinare din partea de Sud-Est a Munților Carpați. Volumul va fi publicat la Editura Archaeopress de la Oxford, UK.

Rezultatele cercetărilor vor fi valorificate prin crearea de noi produse culturale: expoziții temporare, un atlas digital, articole și alte publicații destinate publicului larg, filme documentare, lecții deschise și conferințe publice.

Proiecte subsumate Programului HiLands

Evaluare arheologică a sitului Covasna Dealul Sărat, jud. Covasna

Noile cercetări arată că vorbim despre un sit fortificat cu valuri de pământ și piatră realizat prin amenajarea unei acropole și a unor terase care sunt delimitate tot prin valuri de pământ. Au fost descoperite fragmente ceramice care pot fi atribuite epocii bronzului timpuriu, cultura Schnekenberg (începutul mil. III î. Hr.), epocii bronzului mijlociu, cultura Wietenberg (1800-1500 î.Hr), și un fragment ceramic din perioada Latene (sec. I. a. Chr. – sec. I.). Au fost realizate fotografii și filme din timpul săpăturilor arheologice; iar patrimoniul muzeului s-a îmbogățit cu noi bunuri inventariate în RUI.

Cercetarea interdisciplinară a grupului tumular Ocland-Petreni-Sânpaul-Crăciunel, jud. Harghita

Au fost realizate planul topografic al sitului și sondaje arheologice în tumulul (T.36): 40 mp. Stabilirea structurii și stratigrafiei complexe a acestuia și posibil una dintre gropile "funerare" ale acestei movile. A rezultat un set de materiale arheologice, mostre pentru datarea radiocarbon și un set de planuri și profile.

Cercetarea interdisciplinară în situl fortificat de la Păuleni-Ciuc / Șoimeni – Dâmbul Cetății, com. Păuleni-Ciuc, jud. Harghita

Cercetarea și-a propus verificarea prin metode intruzive a liniilor de fortificare detectate anterior prin magnetometrie și aerofotogrammetrie în partea nordică și nord-estică a sitului și raportarea structurilor de fortificație la nivelurile de locuire descoperite în incinta sitului.

Cercetările efectuate au relevat mai multe linii de fortificare cu șanțuri și val de pământ (pământ și bolovani de piatră) datând din cel puțin trei perioade de locuire: Cucuteni A, Ciomortan I și II, Wietenberg II-III. S-au realizat fotografii și filme, s-au prelevat mostre pentru datări radiocarbon și mostre de sol în vederea analizelor pedologice.

Cercetarea interdisciplinară în zona sitului arheologic Covasna – Cetatea Zânelor, jud. Covasna și în situri din epoca dacică menționate în repertoriile arheologice din Carpații de Curbură

Cercetările de la Covasna Cetatea Zânelor din anul 2022 s-au desfășurat pe Terasa a II-a, în apropierea bastionului, în suprafața SPF II. S-a continuat săparea Edificiului II care probabil avea trei rânduri de stâlpi; periegeze arheologice în zona drumurilor de legătură pe ruta Covasna-Comandău-Zăbrățu-Crasna și Siriu. Cercetările au relevat materiale arheologice atribuite perioadei de locuire.

Cercetarea interdisciplinară a sitului arheologic *Necropola tumulară a orașului antic Callatis* – responsabil de șantier, Dan Ștefan (MNCR).

Parteneri: Muzeul Național de Istorie a României, București, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Muzeul Callatis, Mangalia, Muzeul Municipiului București.

Campania de cercetări din 2022 s-a concentrat, ca și cea a anului precedent, pe zona din periferia nordică a necropolei tu-

mulare callatiene, aflată la 7 km depărtare de Poarta de Nord a orașului antic. Au rezultat fotografii și planuri de cercetare arheologică, articole de specialitate și articole de promovare în online.

Programe și proiecte finanțate în totalitate din venituri proprii

Diagnostic arheologic în cadrul proiectului Ghidfalău "Exploatare agregate minerale", jud. Covasna

Activitățile au cuprins elaborarea documentelor necesare obținerii autorizației de diagnostic arheologic din partea Ministerului Culturii, documentarea patrimoniului descoperit în timpul activităților de teren și aerofotografierea zonei. Diagnosticul arheologic a constat în observarea și monitorizarea lucrărilor de intervenție mecanizată și manuală în perimetrul afectat delucrările de construire în cariera de exploatare. S-au făcut măsurători GPS pentru artefacte și pentru delimitare perimetru construcție, fotografii și filme aeriene de la altitudine mică și medie și elaborarea raportului de cercetare.

Diagnostic arheologic în cadrul proiectului „Parc fotovoltaic” pe o suprafață de 86.800 mp, comuna Reci, jud. Covasna

S-a lucrat la elaborarea documentelor necesare obținerii autorizației de diagnostic arheologic din partea Ministerului Culturii, documentarea patrimoniului descoperit în timpul activităților de teren și aerofotografierea zonei. Diagnosticul arheologic a constat în observarea și monitorizarea lucrărilor de intervenție mecanizată și manuală în perimetrul afectat delucrările de construire în cariera de exploatare. S-au făcut măsurători GPS pentru artefacte și pentru delimitare perimetru construcție, fotografii și filme aeriene de la altitudine mică și medie și elaborarea raportului de cercetare.

Evaluare arheologică teoretică în cadrul proiectului „Înființarea rețelei de distribuție gaze naturale, brânșamente și SRMP BODOC, în satele Bodoc, Olteni, Zălan din UAT BODOC, județul Covasna”

S-a făcut documentarea patrimoniului descoperit de-a lungul timpului, a siturilor și a zonelor de protecție ale acestora, precum și elaborarea unui raport de cercetare.

Diagnostic arheologic intruziv pentru realizarea obiectivului: “Elaborare Plan Urbanistic Zonal – Zonă de locuit, localitatea Covasna, jud. Covasna”

Echipa de proiect a fost formată din dr. Dan Buzea, arheolog specialist – responsabil științific; dr. Călin Dan Ștefan arheolog expert / membru colectiv cercetare; drd. Puskás József – arheolog specialist; dr. Alexandru Popa – arheolog expert.

Obiectivul a constat în realizarea unui plan urbanistic zonal pentru construirea unei case de locuit în orașul Covasna, județul Covasna.

Cercetarea de tip diagnostic arheologic intruziv a fost efectuată sub coordonarea științifică a dr. Dan Buzea, în baza Proiectului de Cercetare pentru diagnostic arheologic intruziv, vizat și aprobat de Ministerul Culturii.

Au rezultat desene și planuri de cercetare, fotografiile și obiecte de patrimoniu. În cele trei secțiuni S.1, S.2 și S.3, s-au identificat complexe arheologice de tip “groapă” marcate de pigmenți de chirpici și fragmente ceramice sporadice și un posibil “șanț” care se observă și pe harta magnetometrică a terenului. S-a solicitat punerea în practică a unui proiect de cercetare arheologică preventivă.

Cercetare arheologică preventivă pentru proiectul de construcție “Zonă de locuit, Loc. Covasna, jud. Covasna”

Echipa MNCR a fost formată din dr. Dan Buzea, arheolog specialist – responsabil științific; Dr. Călin Dan Ștefan arheolog

expert / membru colectiv cercetare; Drd. Puskás József – arheolog specialist; Dr. Alexandru Popa – arheolog expert.

În urma cercetărilor efectuate în S.1/2022 și S.2/2022, după ce toată suprafața terenului a fost decapată mecazinat pe adâncimi de -10-20 cm, au fost identificate vestigiile arheologice afectate parțial de factorii naturali și antropici. Acestea includeau urmele unor complexe de tipul gropi, șanțuri și aglomerări de pietre, în care au fost descoperite fragmente ceramice, obiecte de lut ars, piatră, silex, fragmente de lipitură de la vatră de foc, chirpici și puține resturi de oase animaliere. Vestigiile descoperite datează din epoca bronzului timpuriu, epoca bronzului mijlociu și din epoca fierului.

Supraveghere arheologică Execuția drumului tehnologic suplimentar în cadrul lucrării “Varianta ocolitoare Mun. Sfântu Gheorghe, județul Covasna”

Supravegherea arheologică s-a realizat pe un teren de peste 3700 m.p. În urma supravegherii continue a lucrărilor de excavare efectuate de către echipa de arheologi de la Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni Sfântu Gheorghe (arheolog expert Alexandru Popa responsabil proiect, Jozsef Puskas arheolog specialist, Dan-Lucian Buzea arheolog specialist), din punct de vedere arheologic s-a pus în practică un proiect de cercetare arheologică preventivă.

Au fost realizate fotografiile, desene de săpătură și fotografiile aeriene.

Diagnostic arheologic “Regularizare și îndiguire pr. Arcuș pe sectorul confluență Râul Olt – DJ 121 B Sfântu Gheorghe – Arcuș, jud. Covasna”

Echipa de proiect a fost formată din dr. Dan Buzea, dr. Alexandru Popa, drd. József Puskás, dr. Adrian Gligor, dr. Adrian Vladu, dr. Vasile Cătălin Borangic.

S-au realizat investigații geofizice, măsurători topo-geodezice și un raport final care a fost pus la dispoziția beneficiarului.

Suprafața contractată a fost împărțită în două sectoare. Au fost efectuate în total 29 de secțiuni arheologice plasate pe întreaga suprafață a perimetrului contractat. Secțiunile arheologice nu au relevat urme de locuire/utilizare a terenului. Cu toate acestea, nu putem exclude existența unor depuneri punctuale de interes arheologic.

Proiect de cercetare arheologică preventivă "Varianta ocolitoare Mun. Sfântu Gheorghe, județul Covasna, amplasament nr: UAT Mun. Sfântu Gheorghe, strada extravilan, nr. FN, Jud. Covasna"

Responsabil științific: Radu Băjenaru; Lider de proiect: Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan" din București. Specialiștii participanți din partea MNCR du fost dr. Valerii Kavruk, dr. Dan Buzea și drd. Puskas Jozsef.

Activitatea s-a desfășurat în zona sitului „Sfântu Gheorghe – Bedehaza, sit cu statut de Monument Istoric inclus în LMI (Lista Monumentelor Istorice 2015).

Au fost cercetate trei situri, s-au întocmit trei rapoarte de cercetare și documentația arheologică de teren planuri, fotografii, patrimoniu. MNCR va prelua patrimoniul descoperit după încheierea activității de cercetare și expertizare științifică.

Puncte de vedere despre situația arheologică în zona diferitelor proiecte de construcție din județul Covasna

Proiectul a inclus activități precum înregistrarea documentației proiectelor, documentarea științifică din punct de vedere arheologic a dosarelor, 20 de propuneri primite pentru conturarea unor puncte de vedere cu privire la situația arheologică din jud. Covasna.

Au fost realizate 20 de documente, adrese cu puncte de vedere arheologice.

Cercetarea patrimoniului

Fotogrametrie profil arheologic Ocland (jud. Harghita)

A avut loc documentarea prin fotogrametrie a două profile arheologice est-vest și nord-sud a Tumului 36 de la Ocland și s-au realizat fotografii de detaliu.

Analiza arheozoologică a resturilor faunistice din situl de la Ghidfalău (jud. Covasna)

S-a desfășurat documentare în teren, au fost analizate două schelete de animale și s-au realizat fotografii de detaliu.

Analiza antropologică a resturilor umane din situl de la Păuleni-Ciuc "Vardomb" (jud. Harghita)

S-a realizat documentarea în sit, au fost analizate 3-4 schelete de animale și s-au realizat fotografii de detaliu.

Analiza microscopică a obiectelor arheologice confecționate din os și corn aflate în patrimoniul MNCR

Au fost realizate fotografii microscopice pentru 30 de bunuri arheologice și un raport de specialitate.

Analiza spectrometrică a obiectelor arheologice confecționate din metal (aur, bronz și fier) aflate în patrimoniul MNCR

A fost întocmit un set de date și un tabel centralizator pentru 10 bunuri arheologice și un raport de specialitate.

Manifestări culturale

Mica Unire pe înțelesul copiilor la Araci

Au fost organizate opt activități dedicate sărbătorii Micii Uniri. S-a vizionat filmul "Moș Ion Roată și Unirea", au fost pregătite fișe de lucru tematice și a fost suținută o lecție deschisă.

Evenimente dedicate Zilei Culturii Naționale la Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni

Tema „Importanța editării unei reviste de literatură”

Proiectul realizat în colaborare cu Filiala Brașov a Uniunii Scriitorilor din România a cuprins evenimentul de lansare al Caietelor de la Araci, nr.16, revistă de literatură a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni, lansarea volumului „Virgil Cioflec, contribuții biobibliografice”, semnat de prof.dr. Luminița Cornea și momentul artistic susținut de actrița Camelia Paraschiv Katai, de la Teatrul „Andrei Mureșanu” din Sfântu Gheorghe. Întâlnirea cu scriitorii Filialei Brașov a Uniunii Scriitorilor din România, s-a transformat într-o dezbatere pe tema importanței și relevanței editării unei reviste literare și a rolului editurilor în societate.

Ziua Culturii Naționale 15 Ianuarie 2022 la Școala Gimnazială „Avram Iancu”, din Covasna a fost sărbătorită prin ateliere de scriere cu tocul și cu pana și un recital de poezie din lirica eminesciană.

Tabăra de vară de la Școala Gimnazială „Avram Iancu” din Voinești Covasna, realizată în parteneriat cu Școala Gimnazială „Avram Iancu”, din Covasna În cadrul activității au avut loc ateliere de scriere și de modelaj lut.

Zilele Europene ale Patrimoniului

A fost marcată la Prima Școală Românească din Sf. Gheorghe prin vernisajul expoziției foto-documentare: *Contribuția învățământului confesional românesc din Trei Scaune la Marea Unire*, ateliere creative de scriere (tablițe, pana și toc), lansarea Muzeului Prima Școală Românească din Sfântu Gheorghe în format 3D, pe Muzeul Virtual al Carpaților Răsăriteni, prezentarea galeriei de obiecte 3D (täblița și tocul de scris) și lecții deschise cu tema “Istoria Învățământului confesional din Sfântu Gheorghe, sec. XVIII-XX”.

Participarea specialiștilor instituției la manifestări științifice naționale

Valerii Kavruk, *Arheologia sării în România*. Sesiunea națională interuniversitară de comunicări științifice a studenților și doctoranzilor din domeniul Istorie, Târgoviște 27-29 iunie 2022.

Dan Ștefan, *Dunărea de Jos în zorii istoriei*, Sesiunea națională interuniversitară de comunicări științifice a studenților și doctoranzilor din domeniul Istorie, Târgoviște 27-29 iunie 2022.

Drd. Șerbănescu Gabriel (Univ. Valahia), **dr. Dan Lucian Buzea** (Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni), Drd. Mădălina Stănescu (Muzeul Vrancei), dr. George Murătoareanu (Univ. Valahia), dr. Alexandru Radu (Direcția Județeană pentru Cultură Dâmbovița), dr. Marian Cosac (Univ. Valahia), Horia Ghiță (Complexul Național Curtea Domnească Târgoviște), drd. Ionel Geambașu (Univ. Valahia) – *Prezențe Ariușd în aria carstului Cheilor Vârghișului (jud. Harghita)*, 12-14 mai 2022, Bârlad, jud. Vaslui.

Florentina Teacă, *Date noi privind oieritul tradițional din zona Covasnei*, Zilele „Andrei Șaguna”, Sfântu Gheorghe, Sim pozionul cu tema *Proiecte culturale referitoare la istoria și cultura românilor din sud-estul Transilvaniei inițiate de instituții și asociații culturale științifice*; Colocviul național al Grupului de cercetare „I.I. Russu” pentru studiul sud-estului Transilvaniei, Reci, 1-2 iulie 2022.

Florentina Teacă, *Oieritul tradițional al covășnenilor și brețcanilor – istorie și contemporaneitate*, Seminarul ASTRA Multicultural. Patrimoniul Cultural. Valori. Perspective, Sibiu, 13-15 iulie 2022.

Valerii Kavruk, Florentina Teacă – *Potențialul patrimoniului cultural al Covasnei și valorizarea acestuia*, Seminarul ASTRA Multicultural. Patrimoniul Cultural. Valori. Perspective, Sibiu, 13-15 iulie 2022

Florina Bănică, *Cămașa tradițională din satul Livezi, județul Harghita*, Seminarul: ASTRA Multicultural. Patrimoniul cultural. Valori. Perspective, 13-15 iulie 2022, Sibiu.

Florin Herteg, *Tezaur documentar. Manuale didactice pentru școlile confesionale ortodoxe din Transilvania, din secolul al XIX-lea, Zilele „Andrei Șaguna”, Sfântu Gheorghe, 2022.*

Puskás József, *A középső és késő bronzkor abszolút kronológiája délkelet-Erdélyben* [Cronologia absolută a epocii bronzului mijlociu și târziu în sud-estul Transilvaniei]. Prezentat la a VIII-a Conferință a doctoranzilor maghiari. 2022 martie 5. Cluj-Napoca.

Puskás József, *A késő bronzkor kronológiája délkelet-Erdélyben* [Cronologia epocii bronzului târziu în sud-estul Transilvaniei]. Prezentat la conferința *Arhaeologia Transilvanica 2*. 2022 mai 20-22. Târgu Mureș.

Alexandru Popa, *Cercetări magnetometrice în castrul roman de la Baraolt, jud. Covasna*. Sesiunea internațională de comunicări științifice „arheologia mileniului i p. chr.” Muzeul Județean Ploiești, 8-10 Septembrie 2022;

Alexandru Popa, *Noi cercetări arheologice și arheometrice în situl de la Comolău (com. Reci, jud. Covasna)*. Simpozionul National „Vasile Parvan”. Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău, 6-7 octombrie 2022;

Alexandru Popa, *Noi cercetări arheologice și arheometrice de la Brețcu, jud. Covasna*, Sesiunea anuală a Muzeului Județean Argeș *Ecosinteze și etnosinteze carpatine*. Muzeul Județean Argeș, 13-14 octombrie 2022;

Alexandru Popa, *Cercetări geofizice în castrul roman de la Boroșneu Mare, jud. Covasna*, Conferința „OLTENIA. INTERFERENȚE CULTURALE”, Muzeul Olteniei Craiova, 19-21 octombrie 2022;

Alexandru Popa, *Noi cercetări geofizice în Castrul de la Micia*, Sesiunea științifică Micia Rediviva Deva, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, 27-28 octombrie 2022.

Dan Buzea, Florin Herteg, Mihaela Popica (Școala Gimnazială „Mihail Sadoveanu” Întorsura Buzăului): *Jocurile cu bastoane/bețe de lemn din zona Depresiunii Întorsura Buzăului*, A XIX-a sesiune anuală de comu-

nicări științifice a MNCR, 14-15.12.2022, Sfântu Gheorghe;

Dan Buzea, Valeriu Sirbu, Puskas Jozsef, Alexandru Popa, Dan Ștefan, Marian Cosac, George Murătoreanu, *Situl de la Covasna-Dealul Sărat / Valea Hanka*. Date noi cu privire la un sit montan din zona stațiunii Covasna cercetat în cadrul proiectului *HiLands*, A XIX-a sesiune anuală de comunicări științifice a MNCR, 14.12.2022, Sfântu Gheorghe;

Florentina Teacă, *Câteva considerații cu privire la Nedeia mocănească din Voinești Covasnei*, Simpozionul Național „PETRODAVA”, ediția a III-a, Piatra-Neamț, 13-15 octombrie 2022;

Florentina Teacă, *Familia Teculescu în amintiri și documente fotografice*, Simpozionul *Justinian Teculescu, 90 de ani de la trecerea la cele veșnice*, Covasna, 18 octombrie 2022;

Florentina Teacă, *Elemente de iatrie pastorală de la Voinești, Covasna*, *Colocviul Național Societăți, comunități și identități culturale*, Târgu Mureș, 25-26 noiembrie 2022;

Corneliu Beldiman, Diana Maria Beldiman, *Onisifor Ghibu un destin sub vremi potrivnice*, comunicare prezentată la Congresul Istoricii din România, Alba Iulia, 8-10 septembrie 2022 Secțiunea: Istorie, traumă și memorie intergenerațională;

Diana Maria Beldiman, **Corneliu Beldiman**, *Dezvoltarea gândirii critice și a creativității – între online și offline*, comunicare prezentată la Congresul Istoricii din România, Alba Iulia, 8-10 septembrie 2022 Secțiunea: Predarea Istoriei în România în 2022;

Corneliu Beldiman, Valerii Kavruk, Dan Buzea, *Date privind industria preistorică a materiilor dure animale din colecția MNCR: vârfuri de săgeți* (text și ppt), A XIX-a sesiune anuală de comunicări științifice a MNCR, 14-15.12.2022, Sfântu Gheorghe;

Alexandra Popa, **Valerii Kavruk, Corneliu Beldiman**, *O descoperire arheologică rară: fragmente de cuiburi de viespi în locui-*

rea Noua de la Zoltan-Nisipărie, jud. Covasna (text și ppt), A XIX-a sesiune anuală de comunicări științifice a MNCR, 1415.12.2022, Sfântu Gheorghe;

Dan Ștefan, Dan Buzea, Puskás József, Maria-Magdalena Ștefan, Alexandru Popa, Victor Dulgher, Descoperirile de la Sf. Gheorghe–Bedeháza: contextualizarea descoperirilor, A XIX-a sesiune anuală de comunicări științifice a MNCR, 1415.12.2022, Sfântu Gheorghe;

Dan Ștefan, Maria-Magdalena Ștefan, *Cercetările HiLands rute principale de acces prin Valea Teleajenului și a Buzăului între SE Transilvaniei și zona extracarpatică*, A XIX-a sesiune anuală de comunicări științifice a MNCR, 14-15.12.2022, Sfântu Gheorghe;

Dan Ștefan, Maria-Magdalena Ștefan, *Povești cu cioburi. Cioburi cu poveste*, A XIX-a sesiune anuală de comunicări științifice a MNCR, 14-15.12.2022, Sfântu Gheorghe;

Puskás József, *Contribuții la cunoașterea culturii Noua din SE Transilvaniei. Cercetările de Sântimbru, jud. Harghita*. Prezentat la conferința Milenii teaurizate. Creație și spiritualitate. Ediția a XX-a. 9-11 noiembrie 2022. Buzău;

Puskás József, Valerii Kavruk, Dan Buzea, Dan Ștefan, Alexandru Popa, *Cunoașterea epocii bronzului târziu în SE Transilvaniei în lumina noilor cercetări*. Prezentat la Sesiunea Științifică Anuală a MNCR. Ediția a XIX-a. Sfântu Gheorghe. 14-5 decembrie 2022;

Florina Bănică, *Cămașa tradițională Marcă identitară în zona Mureșului Superior*, Simpozionul Național „PETRODAVA”, ediția a III-a, Piatra-Neamț, 13-15 octombrie 2022.

Participarea specialiștilor instituției la manifestări științifice internaționale

Corneliu Beldiman; Diana Maria Beldiman, *Ca un înger în trup. Arhimandritul Gherasim Iscu – mărturisitor și mucenic creștin ortodox în închisorile regimului comunist. Evocare la 70 de ani de la Trecerea La Domnul*, articol în volumul Ilie Popa (coord.),

Al XXII-lea Simpozion Internațional „Experimentul Pitești – Reeducarea prin tortură” – PERT’21, Pitești, 08 ÷ 10 octombrie 2021, Pitești, 2021, p. 104-119 (ISSN 1843-4746);

Lista lucrărilor, studiilor, rapoartelor și articolelor publicate de colectivul MNCR

Florentina Teacă, *Forme de asociere a oierilor covăsneni*, ACTA CARPATICA VIII, 2022;

Florentina Teacă, *Izvoare literare despre transhumanța din interiorul Carpaților de Curbură*, Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor, 2022.

Florentina Teacă, *Nedeia mocănească a voineștenilor – trecut și prezent. Volum colectiv: Păstoritul carpatic, tradiție și continuitate*, Editura Etnologica, 2022.

Dan Buzea, *Raport preliminar asupra experimentelor arheologice desfășurate la Beclean – Băile Figa jud. Bistrița-Năsăud, 2019. Utilizarea “troacelor” și instalațiilor din lemn în procesul de extragere și exploatare a surselelor de sare, slatină și nămol sărat (II)*. Angustia 2022.

Florentina Teacă, *Câteva considerații asupra colecției de păpușare aflate în patrimoniul Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni*, Angustia 2022.

Cosmina Marcela Oltean, *Din colecția de etnografie a MNCR. Note despre subcolecția de lemn etnografic*. Angustia 2022.

Puskás József, Recenzie: V. Szabó Gábor: *Bronzkori kincsek Magyarországon. Földbe rejtett fegyverek, eszközök, ékszerek nyomában*. Volumul a apărut și în engleză cu titlul: *Bronze Age Treasures in Hungary. The Quest for Buried Weapons, Tools and Jewellery*.

Florina Bănică, *Moara cu roată verticală și ax orizontal a lui Cojan Victor din Voinești Covasna*. Angustia 2022.

Florin Herțeg, Ana Dobreanu, *Un sitean pe frontul din Rusia (sergent sanitar Olaru Nicolae)*. Angustia 2022.

Dan Ștefan, Maria-Magdalena Ștefan, Valeriu Sîrbu, Lucica Savu, *Teledetecție și valorificarea arheologică a datelor LiDAR în zona Defileului Oltului de la Racoș. Partea II-a*

Drumuri, lucrări de pământ și fortificații. Angustia 2022.

Dan Ștefan, Maria-Magdalena Ștefan, Dan Buzea, Puskás József, *Noi cercetări arheologice în situl arheologic de la Sfântu Gheorghe-Bedehaza*. Angustia 2022.

Iuliana Bartok, *Despre "ghețaria" de la Casteul Miko din Olteni, comuna Bodoc, jud. Covasna*.

Alexandru Popa, *Considerații privind Identitățile arheologice și istorice din hinterlandul Graniței de Est a Daciei Romane. Studii de caz: Carpi și Sarmați*. ANGVSTIA 25 (în pregătire).

Cosmina Marcela Oltean, Cristina Ioana Felea-Baubec, *Cronica activității Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni în anul 2021*, Angustia 26.

Cosmina M. Oltean, *Cămașa românească în cultura vizuală, 24 iun. 2022 – ©2022 luceafarul.net (ISSN 2065 4200)*, Editura Agata, Botoșani.

Cosmina M. Oltean, *Expoziție de fotografie artistică: O privire de ansamblu asupra etnografiei într-un proiect echivalent unei lecții de antropologie culturală, 8 iun. 2022 – ©2022 luceafarul.net (ISSN 2065 4200)*, Editura Agata, Botoșani.

Cosmina M. Oltean, *Despre muzeu și ziua dedicată muzeelor, 18 mai 2022, – ©2022 luceafarul.net (ISSN 2065 4200)*, Editura Agata, Botoșani și în Informația Harghitei.

Cosmina M. Oltean, *Noaptea muzeelor la Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni – expoziții, ateliere și proiecție de filme, 16 mai 2022, ©2022 luceafarul.net (ISSN 2065 4200)*, Editura Agata, Botoșani și în Informația Harghitei.

Cosmina M. Oltean, *Sesiunea Științifică Anuală a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni, ediția a XVIII-a – Arheologie și Etnografie românească, 17 dec. 2021, © Revista Luceafărul (www.luceafarul.net) și în Informația Harghitei*.

József Puskás, Dan-Lucian Buzea, *A Socketed Axe discovered at Vâlcele / Előpatak (Covasna County, Romania)*.

M. M. Ștefan, *Dogs in Second Iron Age Thrace. Symbolic image and ritualized materiality*, în Dacia. N.S. Revue D'archéologie et d'histoire Ancienne, 64, 2021, in print.

M. M. Ștefan, D. Ștefan (2022), *Defileul Oltului din Munții Perșani – o cale de acces pentru romani în războaiele dacice?*, în M. M. Ștefan, Al. Popa, D. Ștefan (eds.) *Arheologia perioadei de trecere de la epoca târzie a fierului la epoca romană în Dacia: contacte și conflicte în secolele I-II p. Chr.*, 2022, in print.

Valerii Kavruk, Dan Lucian Buzea, Anthony Harding, *A salt production technique from Transylvania*, Antiquity, in print.

Sztáncsuj Sándor-József – **Puskás József**: *Prehistory of the Ciomadul Region from the Neolithic to the Late Iron Age*. In: Karátson, D. – Veres, D. – Gertisser, R. – K. Magyari, E. – Jánosi, Cs. – Hambach, U. (eds.), *Ciomadul (Csomád), The Youngest Volcano in the Carpathians. Volcanism, Palaeoenvironment, Human Impact*. 217-236.

Alexandru Popa, *Karpen und Sarmaten: Historische Völker und archäologische Kulturen östlich der Karpaten zur Zeit der römischen Provinz Dacia. Corpus der römischen Funde im europäischen Barbaricum Rumänien, Band 2, Kreis Vaslui (Mega Verlag 2022)* (in print)

Marian Cosac, Daniel Veres, Loredana Niță, George Murătoreanu, Ștefan Vasile, Valentin Dumitrașcu, Alexandru Petculescu, **Dan Lucian Buzea**, *The Palaeolithic in the Karst Area of Vârghiș (Vargyas) Gorges, în Ciomadul (Csomád), The Youngest Volcano in the Carpathians. Volcanism, Palaeoenvironment, Human Impact*, editori Dávid Karátson, Daniel Veres, Ralf Gertisser, Enikő K. Magyari, Csaba Jánosi, Ulrich Hambach, Spriger, 2022.

Corneliu Beldiman, Silviu Gridan, Diana-Maria Beldiman, *Un obiect de podoabă preistoric de os descoperit în SudEstul Transilvaniei (com. Homorod, jud. Brașov)*, în S. Forțiu (ed.), *In memoriam Felix Milleker (1858-1942): Interdisciplinaritate în Arheologie și Istorie*, ArheoVest, X, Asociația „Arheo-

Vest”, Timișoara, Noiembrie 2022, Ed. Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, Brăila Timișoara, 2022, vol. II, p. 243-273; ISBN 978-606-654-490-0 (Vol. I); <https://www.arheovest.com/simpozion/arheovest10/10.pdf>.

Alexandra Florina Popa, Valerii Kavruk, **Corneliu Beldiman**, *Prehistoric nests of Mud Dauber Wasps (Hymenoptera: Sphecidae) discovered in Transylvania, Romania*, „Travaux du Muséum National d’Histoire Naturelle “Grigore Antipa” 65(2): 135-156, doi: 10.3897/travaux.65.e98294, <https://travaux.pensoft.net/article/98294/> Multiple BDI.

Corneliu Beldiman, *Gherasim Iscu* (biografie), în „Arhivele Totalitarismului”, Vol. 30, 2022, nr. 3-4 (sub tipar);

Sztáncsuj Sándor-József, **Puskás József**, *Prehistory of the Ciomadul Region from the Neolithic to the Late Iron Age*. In: Karátson, D. – Veres, D. – Gertisser, R. – K. Magyar, E. – Jánosi, Cs. – Hambach, U. (eds.), *Ciomadul (Csomád), The Youngest Volcano in the Carpathians. Volcanism, Paleoenvironment, Human Impact*. 217236.

Botha Zoltán-József, **Puskás József**, *Contacts between south-eastern Transylvania and the Upper Tisza Basin during the Middle and the Late Bronze Age*. In: Revista de Arheologie, Antropologie și Studii Interdisciplinare, 4, Chișinău. 187-212.

Kavruk V., Buzea D., Puskás J., Ștefan D., *The Păuleni-Ciuc–Dâmbul Cetății fortified site at the crossroads of trans-mountain connection routes: the dynamics of cultural diversity, interplay, ritual and power in the southeast Carpathian Region from ca. 4500 BC to 350 AD*. In: Sîrbu, V. – Ștefan, D. Ștefan, M.-M. (eds.), *Hidden Landscapes. The lost roads, borders and battlefields of the south-eastern Carpathians*. 97-150.

Alexandru Popa, *Carpții și „Cultura carpică”. Considerații privind identitățile arheologice și istorice din hinterlandul Graniței de est a Daciei Romane*, Angustia 2022.

Volume publicate de către personalul de specialitate din cadrul muzeului

Florentina Teacă, *Aspecte din viața cotidiană a românilor din Voineștii Covasnei*, Editura Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2022.

Promovarea siturilor arheologice

Ziua Porților Deschise la situl arheologic Păuleni-Ciuc, jud. Harghita

A fost prezentată expoziția foto-documentară “Situl arheologic Păuleni-Ciuc”, formată din opt panouri. Au fost susținute ghidaje de specialitate de către echipa de arheologi responsabilă cu cercetarea sitului.

Ziua Porților Deschise la situl arheologic Băile Figa, ediția a VIII-a

A fost prezentată expoziția foto-documentară “Situl arheologic Băile Figa”, formată din trei panouri și asigurarea ghidajelor de specialitate de către echipa de arheologi responsabilă cu cercetarea sitului.

Ziua Cetății Zânelor, Voinești, jud. Covasna

Eveniment organizat de Asociația Culturală “Cetatea Dacică-Valea Zânelor” din Covasna, în parteneriat cu MNIT, MNCR, ACCIT și Primăria Orașului Covasna.

Au avut loc ateliere dedicate Cetății Zânelor, organizarea unei expoziții fotodocumentare, jocuri tradiționale și vizită ghidată la Cetatea Zânelor.

Expoziții

Itinerarea expoziției foto-documentare Marile bătălii ale Primului Război Mondial din trecătorile Carpaților de Curbură – Teledetecție și arheologie aeriană

Expoziția, compusă din 15 postere, a fost itinerată în Municipiul București și în alte trei locații. S-a lucrat la actualizarea ilustrației

grafice cu fotografii noi din timpul cercetărilor, hărți și planuri, reconstituiri grafice, reconstituiri computerizate 3D, modele virtuale ale siturilor și peisajelor arheologice etc.. Este disponibil un film online (<https://youtu.be/y3VMxgtvjU>).

Itinerarea Expoziției foto-documentare Personalități covășnene și harghitene ale Marii Uniri

Itinerarea expoziției formată din 13 placte cu documente și fotografii, precum și componente informaționale privind contribuția la pregătirea, înfăptuirea și consolidarea Marii Uniri, cu participarea unor intelectuali români originari din zona Covasna – Harghita.

Itinerarea Expoziției foto-documentare Situl arheologic Păuleni-Ciuc, jud. Harghita

A avut loc transportul, montarea expoziției și versisajul expoziției foto-documentare "Situl arheologic Păuleni-Ciuc", formată din 8 panouri, la Căminul Cultural din localitatea Păuleni-Ciuc, cu ghidaj de specialitate oferit de Valerii Kavruk, responsabil științific.

Itinerarea Expoziției foto-documentare "ARHEOMICROSPEC"

Expoziția, formată din 10 placte, realizată în cadrul Proiectului „Microscopia, spectrometria și patrimoniul arheologic mobil. Noi perspective asupra valorilor trecutului” (ArheoMicroSpec), a fost itinerată la Universitatea Valahia din Târgoviște, adresându-se instituțiilor cu atribuții în cercetarea și valorificarea patrimoniului cultural național, specialiștilor din muzee, elevilor de gimnaziu și liceu, și publicului universitar interesat.

Itinerarea Expoziției Personalități harghitene ale Marii Uniri

Expoziția MNCR, Personalități harghitene ale Marii Uniri, formată din 6 placte, a

fost itinerată la Școala Gimnazială „Liviu Rebreanu” Miercurea-Ciuc. Proiectul conține documente și fotografii, precum și componente informaționale privind contribuția la pregătirea, înfăptuirea și consolidarea Marii Uniri, a unor intelectuali români originari din Harghita, care prin faptele lor se înscriu în galeria elitelor generației care a realizat întregirea României și a contribuit la consolidarea noului stat: Patriarhul Miron Cristea (1868-1938), Alexandru Nicolescu (1882-1941), episcopul Emilian Antal (1894-1971), omul politic și scriitorul Octavian Codru Tăslăuanu (1876-1942).

Co-organizarea expoziției de istorie și arheologie cu tema „Becleanul repere istorice și arheologice” la Centrul Legacy Balnear Băile Figa, jud. Bistrița-Năsăud

Organizată în parteneriat cu Primăria Beclean și Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, MNCR a realizat conceptul expoziției prin elaborarea textelor, selecția și editarea ilustrației grafice (fotografii din timpul cercetărilor, hărți și planuri, reconstituiri grafice, reconstituiri computerizate 3D, modele virtuale ale siturilor și peisajelor arheologice). În expoziție au fost incluse piese tridimensionale și panouri explicative.

Apele minerale din estul Transilvaniei (Exploatarea apei minerale și industria balneară în secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea în zona Harghita – Covasna (2022))

A avut loc selectarea exponatelor, selecția și editarea ilustrației grafice, etalarea exponatelor și itinerarea expoziției. A rezultat o expoziție foto-documentară formată din 18 placte A0, conținând documente și imagini din perioada 1773-1948, referitoare la folosirea apelor minerale, în spațiul geografic abordat. Itinerarea expoziției s-a realizat la Covasna, la sediul Asociației Cultural Creștine Justinian Teculescu.

Organizarea expoziției foto-documentare "Contribuția Întorsurenilor la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918"

S-a conturat tematica, au fost selectate exponatele, apoi s-a făcut selecția și editarea ilustrației grafice.

Expoziția foto-documentară încorporează documente și imagini din perioada 1918 referitoare la Marea Unire. Itinerarea expoziției a avut loc la Întorsura Buzăului, în piața centrală.

Leții deschise privind istoria, cultura și civilizație din arealul Carpații Răsăriteni

Au fost susținute opt lecții deschise în diferite locații din țară și în mediul online, după cum urmează:

- **Florin Herțeg**, *Însemnătatea Zilei de 15 ianuarie pentru cultura națională*, Școala Gimnazială „Avram Iancu”, din Covasna, 13 ianuarie 2022.
- **Alexandru Popa**, *Prezentare online cu titlu „Castrul roman de la Brețcu din SE Transilvaniei. Rezultate și perspective ale cercetărilor interdisciplinare de pe segmentul de est al Frontierelor Daciei Romane” adaptată publicului țintă (public non-academic, interesat de istorie veche și de arheologie)*. Prezentarea reprezintă și ediția a 10-a din seria de conferințe dedicate patrimoniului arheologic din România „Arheologia pentru toți” organizată de INP, 19 ianuarie 2022. Prezentare salvată online pe facebook și youtubedrept resursă online (<https://youtu.be/Hu4azla8NLS>); activități de promovare online pe site-ul MNCR și pe cele ale partenerului. Beneficiari direcți: 140 participanți la evenimentul online.
- **Florin Herțeg**, *Mica Unire 24 ianuarie 1859*, Școala Gimnazială „Romulus Ciolflec” Școala de structură din Vâlcele, 21 ianuarie 2022.
- **Florin Herțeg**, *Învățământul confesional din Trei Scaune înainte de Marea Unire*,

Școala Gimnazială „Gheorghe Zaharia”, din Brădet, 8 februarie 2022.

- **Florin Herțeg**, *Dragobetele vestește primăvara*, Colegiul Național „Mihai Viteazul”, 22-23 februarie 2022.
- **Alexandru Popa**, *Castrul roman de la Brețcu. Rezultate și perspective ale arheologiei fără cazma*, la Colegiul Național „Mihai Viteazul” din Sf. Gheorghe, circa 50 elevi, 2 profesori de istorie, partener prof. Dana Balog, 8 martie 2022.
- **Dan Buzea**, *Descoperirile arheologice din sud-estul Transilvaniei*, elevii din clasa a V-a de la Școala Gimnazială Nicolae Colan din Sfântu Gheorghe, jud. Covasna, circa 10 elevi, coordonați de profesor Romeo Negrea, 6 aprilie 2022.
- **Dan Buzea**, *Descoperirile arheologice din zona Carpaților de Curbură*, circa 55 de elevi și profesori însoțitori, în cadrul proiectului internațional Erasmus + “MASTER” organizat de Colegiul Național “Mihai Viteazul” și derulat în colaborare cu Estonia, Slovenia, Italia, Bulgaria și Portugalia, coordonați de profesor Maria Băilă, 30 mai 2022.

Proiecte în afara Planului Minimal al MNCR în 2022

Programul: „Acreditarea MNCR”

Echipa implicată a realizat documentarea și elaborarea raportului de activitate pe compartimente/secție, a participat la întâlnirile cu reprezentanții MC pe problema acreditării și au lucrat la organizarea planificării activităților de gestionare a patrimoniului pentru perioada 2022-2023. Instituția a fost acreditată pe o perioadă ce cuprinde următorii 5 ani.

„Raportul managerial pe 2021”

Echipa MNCR implicată în proiect a realizat documentarea și elaborarea raportului de activitate pe compartimente/secție și rapoarte de activitate pentru toate proiectele

culturale din Planul Minimal pe anul 2021, pentru 32 de proiecte, precum și pentru cele 36 de proiecte suplimentare.

„Raportul managerial pe 2018-2022”

S-a realizat documentarea și elaborarea raportului de activitate pe compartimente/secție, care ulterior a fost aprobat și evaluat de MC.

„Proiect de management pentru perioada 2023-2027”

S-a realizat documentarea și elaborarea raportului de activitate pe compartimente/secție, care ulterior a fost aprobat și evaluat de MC.

„Rapoarte control ANAF”

Activitatea echipei implicate a inclus inventarierea bunurilor de patrimoniu, evaluarea bunurilor și înregistrarea valorilor în contabilitate, expertizarea și propunerea spre clasare a bunurilor de patrimoniu și întocmirea listelor de inventar și a rapoartelor solicitate de ANAF. Dosarele privind solicitările ANAF au fost predate la termenele impuse.

Numărul de beneficiari estimați pentru următoarea perioadă de management

Muzeul caută să implice cele mai diverse categorii de public în proiectele sale de cercetare, în funcție de nivelul lor de pregătire, iar pe de altă parte, pune un accent deosebit asupra integrării cercetării în activități adresate publicului. Acordăm acestor activități atenție cu totul specială, întrucât cercetarea ajută foarte mult la cultivarea spiritului critic, mai ales la generațiile tinere.

Activitatea instituției este în permanență orientată către beneficiari, cu deosebire, către copii, adolescenți și tineri din unități școlare din localitățile județelor Harghita, Covasna și Brașov, sens în care a organizat în spații proprii și mai ales în cele ale partenerilor, numeroase acțiuni culturale: expoziții temporare, serate culturale, ateliere și lecții

deschise. Muzeul cultivă bune relații cu publicul, indiferent de naționalitate, rasă, religie, vârsta, sex, statut social sau orientare politică.

Instituția acordă importanța deosebită educației muzeale adresată în mod preponderent copiilor, adolescenților și tinerilor. O serie de proiecte educaționale sunt adresate categoriilor de public defavorizate: persoanelor cu dizabilități, copii instituționalizați, romi. Totodată, instituția se implică în evenimente culturale și sportive de mare vizibilitate.

O categorie de beneficiari ai muzeului, redusă ca număr, însă generatoare de expertiză superioară, dezvoltare și prestigiu, sunt persoane din mediul academic și universitar, care beneficiază de programe și proiecte de cercetare derulate de muzeu.

Publicul este ținta tuturor proiectelor muzeului, inclusiv a celor de cercetare. Conducerea instituției sprijină numai acele proiecte de cercetare care generează rezultate relevante pentru public. Proiectele de cercetare câștigate de angajații instituției sunt acceptate și sprijinite cu o condiție obligatorie: ele trebuie să fie asociate de proiecte de valorizare specific muzeală a cercetării și adresate publicului larg și, totodată, să faciliteze implicarea diverselor categorii de public în cercetare, prin tabere de creație, arheologice etc.

În anul 2022 numărul beneficiarilor direcți ai muzeului este de 142847. S-a înregistrat un număr de 10016 vizitatori, 10053 beneficiari direcți la activități din alte locații și 122778 beneficiari virtuali, iar cel al beneficiarilor indirecti este de 19950. Astfel, totalul beneficiarilor direcți și indirecti este de 162797. Creșterea numărului de beneficiari a fost în anul 2022 de 0,89% față de anul 2021. Se poate constata astfel creșterea numărului de vizitatori și a beneficiarilor virtuali, dar și o scădere a numărului de beneficiari direcți și indirecti prin reducerea organizării activităților în alte locații, prin lipsa unor expoziții itinerate outdoor, ce au

atras în anul 2021 un număr mare de beneficiari direcți.

Instituția și-a propus să asigure tendința ascendentă a numărului de beneficiari, cu creșterea anuală de cca. 5-10%. În anul 2022 a existat o creștere a numărului de vizitatori și a numărului de beneficiari virtuali, dar creșterea numărului total de beneficiari nu s-a încadrat în procentul planificat (în anul 2023 fiind cu 0,89% mai mulți beneficiari direcți, virtuali, indirecti decât în anul 2023), iar reducerea activităților cu public s-a datorat pe de-o parte situației pandemice, iar pe de altă parte prin concentrarea activității muzeului spre domenii prioritare precum evidență, clasare și inventariere.

Totodată, numărul beneficiarilor poate să crească mai mult, cu cca. 20.000 de persoane în plus pentru fiecare an, în cazul în care MNCR va reuși să organizeze secția de la Covasna și de la Băile Figa, având în vedere fluxul turistic ridicat din aceste stațiuni.

Analiza programului minimal și programele suplimentare

Din analiza programului minimal, ce a conținut 34 de programe, și a programelor și proiectelor suplimentare, în număr de 48, reiese că toate au fost realizate în procent de 100%.

Concluzii

Activitatea instituției în anul 2022 a urmărit realizarea tuturor obiectivelor de mai sus. Astfel, în ceea ce privește *identificarea patrimoniului*, instituția a reușit să descopere și documenteze o serie de bunuri culturale relevante pentru profilul muzeului: situri și peisaje arheologice, numeroase artefacte, mărturii relevante privind istoria și civilizația românească din arealul Carpaților Răsăriteni.

Cercetările efectuate în anul 2022 au sporit în mod considerabil patrimoniul instituției. În prezent, rezultatele acestor

cercetări sunt în curs de procesare și cât de curând vor fi publicate, expuse în cadrul unor expoziții, prezentate publicului prin intermediul unor lecții deschise în mediul online, iar în viitor, vor fi integrate în expoziții tematice și de bază.

În anul 2022 a fost continuată activitatea de *conservare și restaurare* a patrimoniului cultural aflat în administrarea MNCR. Totodată, în mod considerabil au fost intensificate activitățile privind *evidența științifică, expertizarea și evaluarea* patrimoniului. Pe lângă modalitățile clasice de documentare, instituția a recurs la *documentarea digitală* (imagini fidele 3d, aerofotograme, înregistrări video și audio) a bunurilor de patrimoniului mobil aflat în administrarea proprie și a celui imobil și imaterial aflat în teren.

În anul 2022, Muzeul a acționat în acord cu strategia culturală stabilită cu ocazia aprobării proiectului de management și anume: *„...optimizarea și eficientizarea activităților de cercetare, dezvoltare, conservare, restaurare și valorificare a patrimoniului cultural (arheologic, etnografic, istoric-documentar)”*. În același timp, în conformitate cu angajamentele asumate, instituția a urmărit sporirea vizibilității muzeului, diversificarea serviciilor pentru public și creșterea impactului educațional al activităților sale. În plus, strategia Muzeului a fost influențată de restricțiile impuse de pandemie.

Pentru a asigura îndeplinirea în condiții cât mai bune angajamentele asumate, Muzeul a atras resurse umane și economice suplimentare. Mijloacele economice suplimentare cele mai consistente au fost asigurate din finanțarea programelor și proiectelor finanțate din surse alternative și din prestări servicii. Resursele umane și logistice suplimentare au fost asigurate în urma *parteneriatelor cu alte muzee, universități și institute de cercetare, organizațiile non-guvernamentale și administrația centrală și locală*.

În conformitate cu strategia culturală a muzeului pentru întreaga perioadă de

management, muzeul a efectuat cercetări științifice în domeniul preistoriei, civilizației dacice, romane și post-romane. Una dintre prioritățile instituției a fost *elaborarea proiectului Muzeului în Aer Liber la Covasna*.

Din programele și proiectele de cercetare prevăzute pentru întreaga perioadă, au fost realizate cu succes următoarele proiecte: *Exploatarea pre- și protoistorică, antică și medievală a sării în estul Transilvaniei; Dacii în estul Transilvaniei; Granița de est a Daciei romane; Învățământul confesional*

românesc în estul Transilvaniei (sfârșitul sec. al XVIII-lea – începutul sec. al XX-lea); Conservarea, restaurarea, evidența și clasarea patrimoniului MNCR; Îmbunătățirea expozițiilor permanente existente; Sesiunea științifică anuală a MNCR; Publicarea Caietelor de la Araci și a revistei anuale a MNCR – ANGVSTIA 26; Ateliere creative „Tradiție și Modernitate”, ș.a. În acord cu prioritățile Muzeului aprobate de Ministerul Culturii, muzeul a fost implicat în implementarea Programului Național Limes.

Fig. 1 Conservare preventivă.
Fig. 1 Preventive conservation

Fig. 2 Conservare preventivă lemn.
Fig. 2 Wood preventive conservation.

Fig. 3 Conservare preventivă.
Fig. 3 Preventive conservation.

Fig. 4 Prelucrare material arheologic.
Fig. 4 Processing of archaeological material.

Fig. 5 Inventariere material arheologic.
Fig. 5 Archaeological material inventory.

Fig. 6 Lecție deschisă Araci – Sărbătoarea de 24 ianuarie 1859.
Fig. 6 Araci Open Lesson – Celebration of January 24, 1859.

Fig. 7 Mica Unire – lecție deschisă la Miercurea Ciuc.
Fig. 7 The Little Union – open lesson at Miercurea Ciuc.

Fig. 8 Sărbătoarea de 24 ianuarie 1859.
Fig. 8 Celebration of January 24, 1859.

Fig. 9 Puzzle – Sărbătoarea de
24 ianuarie 1859.
Fig. 9 Puzzle – Celebration of
January 24, 1859.

Fig. 10 Acasă la Romulus Cioflec – activități educative.
Fig. 10 At Romulus Cioflec's home – educational activities.

Fig. 11 Vizite ghidate în expoziția de arheologie.
Fig. 11 Guided visits in the archeology exhibition.

Fig. 12 Atelier 8 martie.
Fig. 12 Workshop March 8.

Fig. 13 Lecție deschisă la Araci.
Fig. 13 Open lesson at Araci.

Fig. 14 Atelier de modelaj lut.
Fig. 14 Clay modeling workshop.

Fig. 15 Atelier de scriere cu pana.
Fig. 15 Feather writing workshop.

Fig. 16 Atelier de scriere cu tocul.
Fig. 16 Pen writing workshop.

Fig. 17 Atelier de scriere pe tăblițe.
Fig. 17 Writing on tablets workshop.

Fig. 18 Ateliere de confecționat măștișoare.
Fig. 18 Workshops for crafting 'martișoare'.

Fig. 19 Ateliere de pictură pe vase ceramice la MOMS.
Fig. 19 Painting on ceramic vessels workshops at MOMS.

Fig. 20 Vizite ghidate la Prima Școală Românească.
Fig. 20 Guided visits to the First Romanian School.

Fig. 21 La Umbra Nucului Bătrân, Araci.
Fig. 21 In the Shadow of the Old Walnut, Araci.

Fig. 22 Echipe participante la Cupa MNCR tenis de masa 2022.
Fig. 22 Participating teams in the 2022 MNCR table tennis Cup.

Fig. 23 Cupa MNCR la tenis de masa ediția a II-a.
Fig. 23 MNCR table tennis cup, 2nd edition.

Fig. 24 Joc și sport – Semifinala Șoimii Buzău-Clermont.
Fig. 24 Game and sport – Semifinal of Șoimii Buzău-Clermont.

Fig. 25 Școala Altfel la Araci.
Fig. 25 Different school at Araci.

Fig. 26 Școala Altfel – atelier creativ.
Fig. 26 Different school - creative workshop.

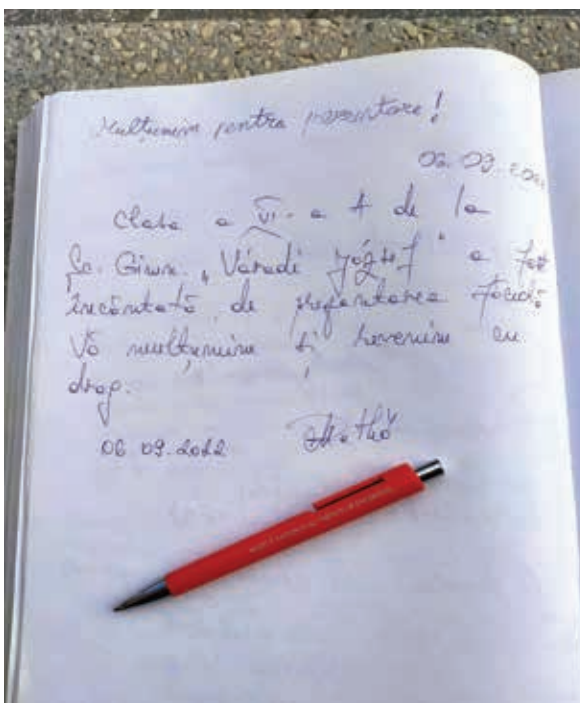
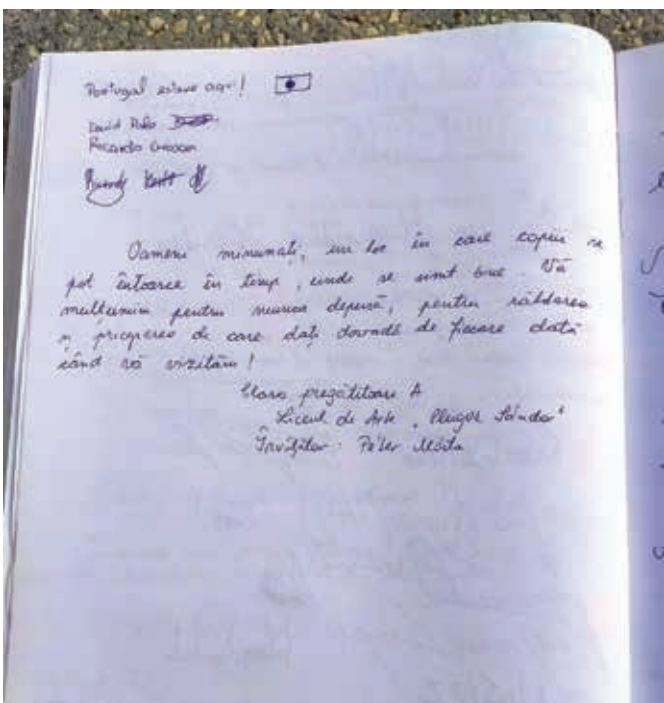

Fig. 27 Impresii vizitatori – sediul central.
Fig. 27 Visitors impressions – headquarters.

Fig. 28 Itinerare expoziție Centenar în unități școlare.
Fig. 28 Centenary exhibition tour in school units.

Fig. 29 Itinerare expoziție Centenar în unități școlare.
Fig. 29 Centenary exhibition tour in school units.

Fig. 30 Itinerare expoziție în unități școlare.
Fig. 30 Exhibition tour in school units.

Fig. 31 Lecție deschisă susținută la Colegiul Național „Mihai Viteazul”.
Fig. 31 Open lesson held at the "Mihai Viteazul" National College.

Fig. 32 Lansarea Caietelor de la Araci.
Fig. 32 The launch of Notebooks from Araci.

Fig. 33 Lecție deschisă – 24 ianuarie.
Fig. 33 Open lesson – January 24th

Fig. 34 Modele tradiționale pictate pe vase ceramice.
Fig. 34 Traditional painted designs on ceramic vessels.

Fig. 35 Modele realizate de participanții la atelierile de pictură.
Fig. 35 Models made by the participants at the painting workshops.

Fig. 36 Prezentare ofertă educațională MNCR.
Fig. 36 Presentation of the MNCR educational offer.

Fig. 37 Școala altfel la Prima Școală Românească.
Fig. 37 Different school at the First Romanian School.

Fig. 38 Proiecții de filme în expoziție.
Fig. 38 Film screenings in the exhibition.

Fig. 39 Școala altfel la muzeu.
Fig. 39 Different school at the museum.

Fig. 40 Școala altfel la Araci, atelier de pictură.
Fig. 40 Different school in Araci, painting workshop.

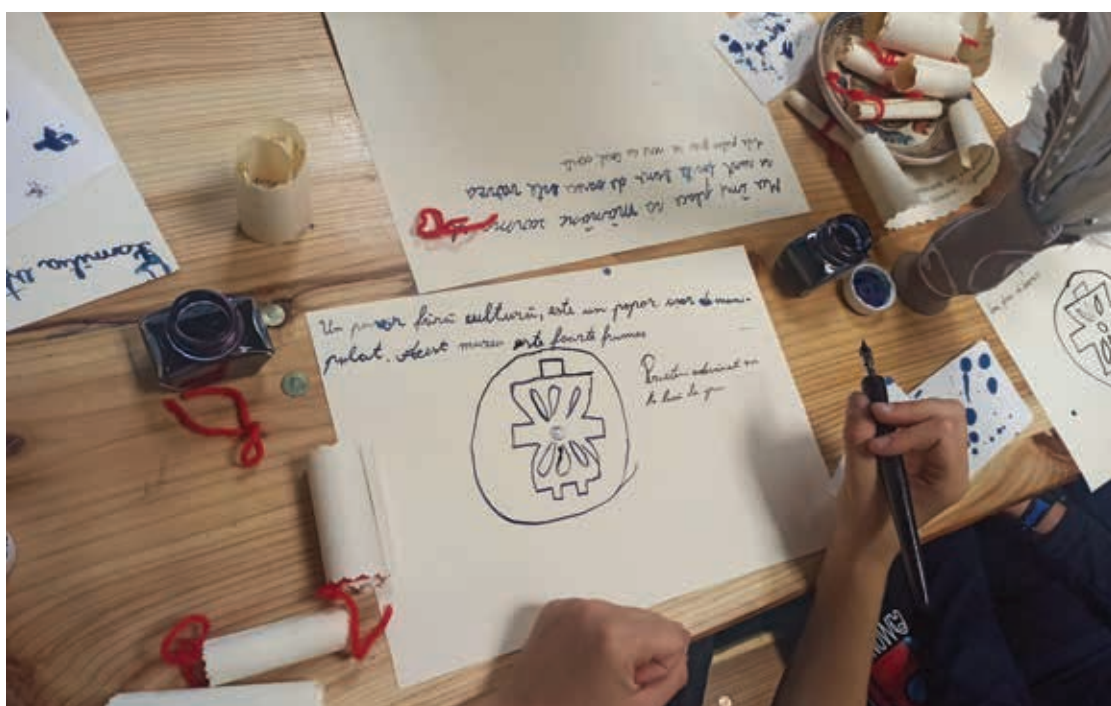

Fig. 41 Școala altfel la muzeu.
Fig. 41 Different school at the museum.

Fig. 42 Situl Păuleni Ciuc, cercetare 2022.
Fig. 42 Păuleni Ciuc site, research 2022.

Fig. 43 Situl Păuleni Ciuc, Secțiunea 5, vedere generală.
Fig. 43 Păuleni Ciuc site, Section 5, general view.

Fig. 44 Evenimentul cultural-literar „La umbra nucului bătrân”
Fig. 44 The cultural-literary event "In the shadow of the old walnut tree".

Fig. 45 Vizite ghidate la Prima Școală Românească.
Fig. 45 Guided visits at the First Romanian School.

Abrevieri / Abbreviations

ActaMN	Acta Musei Napocensis, Cluj-Napoca
AnnUnivApulensis	Annales Universitatis Apulensis, Alba Iulia
ArchAus	Archaeologia Austriaca
ArchÉrt	Archaeologiai Értesítő, Budapest
ArchRozhl	Archeologické rozhledy, Praga
Археологія	Археологія, Київ (Kiev)
ASM Communicationes	Archaeologica Slovaca monographiae. Communicationes
BerRGK	Bericht der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts, Frankfurt am Main
BiblArh	Biblioteca de Arheologie
BiblBrukenthal	Bibliotheca Brukenthal, Sibiu
Biblist	Biblioteca Istorică
BiblMarmatia	Biblioteca Marmatia, Baia Mare
BiblMusApulensis	Bibliotheca Musei Apulensis
BiblMusMarisiensis	Bibliotheca Musei Marisiensis, Tg. Mureș
BiblMuzBistrița	Bibliotheca Muzeului Bistrița
BiblThracologica	Bibliotheca Thracologica
Dacia N.S.	Dacia. Revue d'Archéologie et d'Histoire Ancienne. Nouvelle Série
EphNapocensis	Ephemeris Napocensis, Cluj-Napoca
GOTARC ser. A	GOTARC Series A, Gothenburg Archaeological Studies, Göteborg
MuzNaț	Muzeul Național, București
PAT	Patrimonium Archaeologicum Transylvanicum, Cluj-Napoca
PBF	Prähistorische Bronzefunde, München / Stuttgart
PPMAAEHU	Papers of the Peabody Museum of American Archaeology and Ethnology, Harvard University, Cambridge, MA
RevArh S.N.	Revista Arheologică, Chișinău
RevBistriței	Revista Bistriței, Bistrița
RGF	Römisch-Germanische Forschungen, Mainz am Rhein
RJA	Romanian Journal of Archaeology, București
SAM	Studien zu den Anfängen der Metallurgie
SCIV	Studii și Cercetări de Istorie Veche
SCIVA	Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie
StComSatu Mare	Studii și Comunicări Satu Mare
SympThracologica	Symposia Thracologica
TMOM	Travaux de la Maison de l'Orient et de la Méditerranée, Lyon
TransRev	Transylvanian Review, Cluj-Napoca
Tyragetia, s.n.	Tyragetia, seria nouă, Chișinău
UpA	Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie, Bonn

